

4/2025

Vapaa Ajattelija

**KOULUNKÄYNTIÄ ILMAN
USKONNOLLISIA TILAISUUKSIA
UUSKONSERVATISMI
VAARANTAA TERVEYTESI
VÄINÖ VOIPIO -PALKINTO
VAPAALLE SIVIILIVIHKIJÄLLE**

Vapaa Ajatteliija

Steve Buissinne / Pixabay

5 Kyselyyn tulleista vastauksista kävi selväksi, että koulua voi pitää ilman uskonnollisia tilaisuuksia.

Yki Räikkälä

8 ET:n ja FETOn 40-vuotisjuhlassa puhuivat mm. Ilkka Niiniluoto, Katri Hämeen-niemi ja Eero Salmenkivi.

tahdotko.fi

22 Vapaa-ajattelijain liiton Väinö Voipio -palkinto 2025 myönnettiin Sanna Harjulle pitkäaikaisesta työstä uskonnottomana vihkiäjänä.

KANSIKUVA

Uskomukset ja uskonnot ovat esoteriaa, kuin niiden sisältö olisi kannen alla piilossa. Luonto näyttyy usein salaperäisenä, kuten tämä lammikon jääkansi. Arkisesta fyysisestä ilmiöstä voi toki etsiä metafyyisiä ulottuvuuksia. Näin moni tekeekin, mikä on evoluution aikoinaan ihmiselle luoma ominaisuus.

Kuva: Yki Räikkälä

PUHEENJOHTAJAN PALSTA

4 Oikealta ohji?
Jori Mäntysalo

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

5 Koulunkäyntiä ilman uskonnollisia tilaisuuksia
Risto Puumalainen

6 Kuntalaisaloitekampanjan koonti
Risto Puumalainen

7 Elämäkatsomustiedon kasvu jatkuu

8 ET:n ja FETOn 40-vuotistaivalta juhlistettiin
Esa Ylikoski

11 Kristillisestä ja maallisesta kulttuuriperinnöstä. Kommentit kansanedustaja Sara Seppäselle
Esa Ylikoski

HAASTATTELU

12 Rehtori ja opetusneuvos Satu Honkala: Elämäkatsomustiedon esittelyä tarvitaan paikkakunnilla
Esa Ylikoski

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

14 Siviilihautajaisten järjestämisestä
Esa Ylikoski

PAKINA

15 Usko jo! Ainakin tietouskoon
Risto Puumalainen

JUMALHARHAT

16 Jumala taskussa
Robert Brotherus

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

17 Tieteen, tiedon ja demokratian puolesta. Humanist Internationalin kongressi Luxemburgissa
Jari Papunen

HAASTATTELU

18 Stand up -koomikko Eeva Vekki: Roastasin kirkkoa luvan kanssa
Risto K. Järvinen

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

20 Uuskonservatismi vaarantaa terveytesi
Yki Räikkälä

VAPAA-AJATTELIJAT TOIMIVAT

22 Väinö Voipio -palkinto vapaalle siviilivihkiäjälle

23 Vapaa ajatteliija 80 vuotta sitten

PALSTA

24 Wilma auki – nytkö se taistelu alkaa?
Siiri Salminen

UUTISIA JA ARTIKKELEITA

25 Te opitte tuntemaan totuuden, ja totuus tekee teistä vapaita (Joh. 8:32)
Yki Räikkälä

26 Humanist Weddings -häätöportaali julkaistu

ARVOSTELU

27 Kristinuskon taakseen jättämä jälleensyntymisoppi
Yki Räikkälä

PALSTA

28 Modernia noituutta
Venla Parantaja

PÄÄSIHTEERIN PALSTA

29 Noitanaisen anna elää
Timo Karjalainen

SANANEN TOIMITUSSIHTEERILTÄ

30 Kaatajapappi kaataa vieläkin
Risto K. Järvinen

Vapaa-ajattelijain liitto on myös Facebookissa!

USKO MIHIN HALUAT, SANO MITÄ HALUAT!

TANJA LAINE

Pohjoismaiden humanistikonferenssi 6.6.-8.6.2025 Tukholmassa keräsi paikalle edustajia eri Pohjoismaiden lisäksi myös Amerikasta, Belgiasta, Skotlannista ja Briteistä. Osallistuin Nico Laineen kanssa tähän kaksipäiväiseen tapahtumaan, jolla oli tiivis ohjelma.

Kokouksessa kuultiin useita luennoitsijoita, ja puheenvuorot pidettiin englanniksi, jotta eri maiden osallistujat pystyivät seuraamaan keskustelua tasavertaisesti. Luentojen lisäksi oli mielenkiintoisia keskusteluja, verkostoitumista ja yhtenä osuutena oli kertoa oman Vapaa-ajattelijain liiton tilanteesta. Pääsin kertomaan, että liittomme toiminta on nousussa ja työllämme on vaikutusta.

Suomityttönä selvisin kunnialla englanninkielisestä puheestani – lyhyesti ja ytimekkäästi, kuten meillä on tapana. Vein myös arvoisalta puheenjohtajalta Jori Mäntysalolta ääniviestin muodossa tervehdysten, joka kuului näin: ”Helou!” Tämä sai raikuvat aplodit, koska tällaista suomimieheltä odotettiin.

Kokouksen näkyvin julkinen osio oli mielenosoitus, jonka teemana oli *Usko mihin haluat, sano mitä haluat*. Mielenilmaisu oli rauhallinen, mutta vaikuttava muistutus siitä, että sananvapaus ja avoin keskustelu ovat humanismin keskeisiä peruspilareita. Mielenilmaisuissa korostettiin sekä uskonottomien asemaa että laajempaa oikeutta ilmaista näkemyksiä ilman painostusta tai pelkoa. Tapahtuma herätti ohikulkijoiden kiinnostusta ja toi liittojen yhteisen viestin selkeästi näkyviin: vapaa keskustelu on demokraattisen yhteiskunnan elinehto.

Kokouksen päätteeksi oli selvää, että pohjoismaista yhteistyötä halutaan syventää. Osallistujat korostivat, että yhteinen arvopohja luo pohjan tiiviille yhteistyölle. Tukholman kokous ei ollut pelkkä muodollinen kohtaaminen, vaan se vahvisti konkreettisesti Pohjoismaiden humanistiliittojen keskinäistä yhteyttä. Kaksipäiväinen tapahtuma tarjosi sekä strategista keskustelua että käytännön inspiraatiota. Mielenosoitus toi yhteistyön näkyväksi myös suurelle yleisölle.

Vapaa-ajattelijain liitto on tehnyt myös vetoomuksensa puolueille tulevia hallitusohjelmaneuvotteluja varten. Liitto korostaa, että ketään ei saa syrjiä uskonnon tai vakaumuksen perusteella

(Perustuslaki 6 § ja Yhdenvertaisuuslaki 8 §), ja painottaa erityisesti uskontoihin ja katsomuksiin nähden neutraalin valtion vahvistamista.

Tarvitaan katsomusneutraalin palvelutarjonnan kehittämistä, uskonottomien ja vähemmistöuskontojen tasapuolista kohtelua julkisissa palveluissa sekä katsomusaineiden opetuksen yhdenvertaisuutta. Vetoomuksessa vaaditaan myös jumalanpilkkan kriminalisoinnin poistamista, sillä julkisrauhasta ja vihapuheesta on säädetty erikseen, ja nämä tarjoavat riittävän suojan ilman tarpeetonta sananvapauden rajoittamista.

Oli suuri kunnia saada edustaa Suomea Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtajana yhdessä Humanistiliiton puheenjohtaja Irma Peiposen kanssa.

Lopuksi haluan jakaa terveiset islantilaiselta ystävältäni. Islannissa sanotaan, että kun vesipisara tippuu kiven päälle, tarvitaan monta pisaraa, ennen kuin kiveen syntyy kolo. Tämä muistuttaa meitä siitä, että pienilläkin teoilla on merkitystä, lopputulos syntyy sitkeydestä ja jatkuvasta työstä. Jatkamme siis mekin hyvää työtä, pisara kerrallaan.

Nöyrin terveisin, Vapaa-ajattelijain liiton varapuheenjohtaja.

OIKEALTA OHI?

JORI MÄNTYSALO

Vapaa-ajattelijoiden on monia pieniä tavoitteita: elämäntieteen opiskelu pitäisi sallia kaikille oppilaille, jumalanpilkkalaki kumota, vihkimisoikeuden haluamme kun se uskontokunnillakin on, pari uskontokuntien verovapautta tulisi kumota ja niin edelleen. Isompi tavoite on valtion ja kirkon liiton purku, yhtenä osana sitä hautaus-toimen järjestäminen uskonnoista riippumatta. Vaikka näitä kannatan, mietin välillä, meneekö todellisuus oikealta ohi.

Aloitin lopusta eli hautaamisesta. Nykyisen kirkolle ulkoistetun hautaus-toimen sijaan haluamme kunnallisia hautausmaita – tai miksei yksityisiäkin. Lisäksi meillä on kymmenkunta omaa hautausmaata, itsekin kesällä olin yhden kunnostustalkoissa. Toisaalta tuhkan sirottelu luontoon lisääntyy. Vuosien 2014 ja 2024 aikana luterilaisille hautausmailla päätyneiden vainajien osuus väheni pari prosenttiyksikköä. Muutos on hidas, mutta etenee. Jäävätkö hautausmaat tulevaisuudessa tyhjiksi, kun matkamme pää onkin tuhkana vaaran rinteellä tai Suomenlahden aalloissa?

Parisuhteissa sama näkyy jo nyt selvästi. Siviilivihkimiset ohittivat uskon-

nolliset menot suosiossa vuonna 2013, ja nyt suunnilleen kahta uskonnollisesti vihittyä paria kohti on kolme siviiliparia. Siviilivihkimispaikkojen määrää vähennettiin kesällä, mutta se ei näytä ohjanneen pareja kirkon piiriin. Moni elää avoliitossa, ja niinpä papit ja vastaavat ovat alussa mukana enää pienessä osassa parisuhteita. Tupaantuliaiset yhteiseen kotiin voivat korvata häät. Muuttuuko vihkimisoikeus merkityksettömäksi, kun yhä useampi rakastunut pari erottaa juridiikan ja juhinnan toisistaan?

On tietysti väärin, ettei elämäntietoa saa opiskella, jos sattuu olemaan kirkon jäsen. Eihän valtio missään muuallakaan tee vastaavaa erottelua jäsenyyden perusteella: laki ei kiellä pippuripihvin syöntiä Veganiiton jäseneltä eikä poliisi pidätä, jos kokoomuksen jäsen jakaa kommunistien vaalimainoksia. Kastettujen osuus vauvoista putoaa tänä vuonna alle 60 prosenttiin, ja sekään kehitys tuskin hidastuu. Onko ET-kiellolla merkitystä, jos tulevaisuudessa kirkon jäseniä ovat vain ne lapset, joiden vanhemmat oikeasti uskovat jumalaansa?

Ja lopuksi: entä koko valtionkirkko ja verotusoikeus? Väärin se on, mutta jo nyt 30–50-vuotiaista alle puolet on kirkon jäseniä ja lisää eroaa koko ajan. Toisten arvioiden mukaan tämä saa poliitikot viimein kannattamaan kirkon ja valtion eroa. Toinenkin suunta on

mahdollinen: ehkä asia muuttuu merkityksettömäksi. Jos minimaalinen promille on kirkon jäseniä, ei verotusoikeus kenties enää kiinnosta. Onko valtionkirkko tulevaisuudessa olemassa vain historian jäänteenä? Tälle löytyisi hyvä analogia naapurista: Ruotsi on tosiasiallisesti demokratia, mutta muodollisesti edelleen kuningaskunta. Kirkolle voisi olla mahdollinen jokin samankaltainen käytäntö, jossa rooli on seremoniallinen eikä juuri kukaan usko kirkon oppiin.

Tämä kaikki on tietysti spekulatiota. Toistaiseksi jatkamme samaa perinteistä jurnutustamme valtiovoiman suuntaan.

Kirjoittaja on Vapaa-ajattelijain liiton puheenjohtaja

ProSeremoniat

KAUNEIMMAT PERHEJUHLAT USKONNOTTOMASTI

neuvonta | puhujapalvelu | musiikki

050 590 4390
(myös Whatsapp)

www.pro-seremoniat.fi
posti@pro-seremoniat.fi
proseremoniat@gmail.com

Pro-Seremoniat on suomalaisten siviilijärjestöjen yhteisesti perustama, voittoa tavoittelematon palvelukeskus

KOULUNKÄYNTIÄ ILMAN USKONNOLLISIA TILAISUUKSIA

RISTO PUUMALAINEN

Opetushallituksen ohjeen 3903/2022 mukaan *opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia*. Tuota mahdollisuutta on tähän mennessä hyödyntänyt arviolta 10 % kouluista. Virallista tilastoa asiasta ei ole, mutta luku selviää **Janssonin** ja **Kälkäjän** kirjoittamasta Laurea-ammattikorkeakoulun opinäytetyöstä vuodelta 2024.

Etsin syksyllä 2025 netistä kouluja tai opetuksen järjestäjiä, joissa on tehty edellä mainittu päätös. Löysin niitä 15 ja lähetin niille sähköpostilla pyynnön vastata neljään kysymykseeni. Kouluilta tuli kolme vastausta. Yksi vastaus tuli kaupungilta, jossa on tehty kyseinen päätös varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Vastauksista selvisi, että *päätökseen vaikutti moni asia*. Ensinnäkin päätöksen mahdollisti alussa mainittu OPH:n ohje. Lisäksi oli pohdittu uskonnollisten tilaisuuksien suhdetta opetussuunnitelman sisältöön. Myös vaihtoehtoisten tapahtumien iso osallistujamäärä oli vaikuttanut siihen, että kirkkotilaisuus siirrettiin iltaan.

Koulupäivinä haluttiin keskittyä perustyöhön, opetussuunnitelman toteuttamiseen. Päätöksen katsottiin olevan lapsen edun mukainen, koska kaikki lapset voivat osallistua toimintaan tasa-arvoisesti eikä ketään eroteta porukasta. Päätöksen katsottiin vahvistavan yhteenkuuluvuutta ja me-henkeä. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että uskonnollisuuteen kuuluvat asiat ovat hyvin henkilökohtaisia ja kyseinen päätös kunnioittaa kaikkien erilaisia näkökulmia uskontoon.

Vastaajien mielestä *päätös on helpottanut työtä monella tapaa*. Enää ei

ChatGPT

tarvitse kehittää vaihtoehtoja toimintaa eikä kerätä tietoja siitä, kuka osallistuu mihinkin tilaisuuteen. Ei tarvitse myöskään järjestellä valvontoja ja siirtymiä eri kohteisiin. Myös vaihtoehtoisen tilaisuuden sisällön samanlaisuuden pohtiminen ja tiedotus huoltajille ovat jääneet pois päätöksen myötä. Lisäksi päätöksen vuoksi tai sen ansiosta on paneuduttu katsomuskasvatukseen ja pohdittu sitä oikein erityisesti.

Vastaajat ovat saaneet palautetta päätöksestään vaihtelevasti. Yhden koulun henkilökunnassa on jonkin verran eriäviä mielipiteitä puolesta ja vastaan, mutta huoltajilta ei ole tullut palautetta. Toisen koulun vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä, kun he pääsevät seuraamaan illalla järjestettävää vapaaehtoista joulukirkkoa. Myös sitä on kiitetty, ettei uskonnollista tapahtumaa ole keskellä koulupäivää.

Kolmannen koulun vanhempien palaute on ilmennyt yleisenä tyytyväisyytenä, ja muita uskontoja edustavat

vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä siihen, ettei koulu korosta vain yhtä uskontoa. Vastajaan kokemus on, että päätöksen myötä koulun asenne on tasa-arvoinen ja kaikkia kunnioittava uskontokunnasta riippumatta.

Yksi vastaajista on kokenut painostusta päätöksen vuoksi. Painostus on tullut hiippakunnasta. Sieltä on tullut useita yhteydenottoja puhelimitse ja sähköpostilla sekä tapaamisia, joissa on pyydetty/vaadittu perusteluja päätökselle. Muissa palautteissa on keuhuttu asiasta päättäneitä rohkeiksi ja kerrottu, että toiminta on nyt selkeää ja kaikille lapsille sopivaa.

Lisäksi vastattiin, että päätös kunnioittaa kaikkien vakaumuksia.

Vastauksista kävi selväksi, että koulu voi pitää ilman uskonnollisia tilaisuuksia. Kaikki vastaajat olivat tyytyväisiä päätökseensä, koska se on helpottanut ja yhtenäistänyt heidän toimiaan ja antanut aikaa perustyöhön. Asia olisi tutkimuksen arvoinen.

KUNTALAISALOITEKAMPANJAN KOONTI

RISTO PUUMALAINEN,
kampanjan koordinaattori

Marraskuussa 2024 *Vapaa-ajattelijain liitto* aloitti kuntalaisaloitekampanjan koskien uskonnollisia tilaisuuksia päiväkodeissa ja peruskouluissa. Mukaan tuli myös muita aktiivisia uskonkuntiin kuulumattomia vanhempia. Yhdessä teimme 21 kuntaan alla olevan aloitteen. Mukana oli monen kokoisia kuntia ja kaupunkeja. Kampanjan tavoitteena oli nostaa esille Opetushallituksen antama mahdollisuus opetuksen järjestäjille.

Aloitteen teksti

”Tämä on kuntalaisaloite X kunnalle koskien päiväkoteja ja peruskouluja.

Esitän, että kunta alkaa noudattaa seuraavaa Opetushallituksen ohjeen kohtaa: ”Opetuksen järjestäjä voi päätyä myös siihen, ettei koulun työsuunnitelmassa määriteltynä työaikana järjestetä uskonnollisia tilaisuuksia tai toimituksia.” (OPH-3903-2022)

Perustelut:

OPH:n ohjeen yhtenä tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta, ja sama tavoite on mainittu ensimmäisenä myös Kuntaliiton hyvän hallinnon perusteissa. Lisäksi Suomen perustuslain mukaan yhdenvertaisuus on tärkeää. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän synn perusteella.

Evankelis-luterilaisen kirkon uskonnollisten tilaisuuksien järjestäminen peruskouluissa ja päiväkodeissa suosii käytännössä yhtä uskonnollista yhdyskuntaa ja ainakin niitä henkilöitä, jotka haluavat osallistua uskonnonharjoitustilaisuuksiin sekä asettaa muut eri

asemaan eli toimii syrjivästi, yhdenvertaisuutta vastaan.

Valintapakko uskonnollisen ja vaihtoehdoisen tilaisuuden välillä rikoo perheiden yksityisyyden suojaa. Uskontoa ja vakaumusta koskevien erityisten henkilötietoryhmien muodostaminen ja käsittely on jopa lähtökohtaisesti kielletty. Koulun ja päiväkodin ei tulisi pakottaa huoltajia ilmaisemaan lapsensa kautta suhtautumistaan ev.-lut. kirkon uskonnollisiin tilaisuuksiin.

Uskonnollisten tilaisuuksien ja toimitusten järjestäminen on ristiriidassa myös Perusopetuksen opetussuunnitelman ja varhaiskasvatuksen perusteiden kanssa, koska niissä todetaan, että opetuksen ja kasvatuksen tulee olla uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta ja että opetuksen pitää pohjautua tieteelliseen tietoon.

Suomalaiseen kulttuuriin ei aikuisillakaan kuulu uskonnollisten ja niille vaihtoehdoisten tilaisuuksien liittäminen työelämään. Jumalanpalvelukset ja hartaustilaisuudet ovat yksityisen ja yhteisöllisen toiminnan piirissä. Niin tulisi olla myös lasten kasvatuksessa ja koulutuksessa.

Aloitteen toteuttamisesta on monenlaista hyötyä:

Johtajien, rehtorin ja opettajien ei enää tarvitse laatia huoltajille tiedotteita valintatilanteesta eikä laatia oppilaista tapahtumakohtaisia tai koko lukuvuotta koskevia valintalistoja. Heidän ei liioin tarvitse pyytää huoltajia miettimään ja päättämään, osallistuuko lapsi kirkolliseen ohjelmaan vaiko vaihtoehdoiseen ohjelmaan.

Muutos parantaa perheiden arkaluontoisen tiedon yksityisyyden suojaa. Uskonnollinen tai uskonnoton vakaumus katsotaan arkaluontoiseksi tiedoksi, jota koskien Euroopan ihmisoikeustuomioistuim on päätöksessään linjannut, että julkisen vallan ei tulisi pakottaa ketään ilmaisemaan katso- mustaan julkisesti vasten tahtoaan.

Päiväkodilta ja koululta poistuu riski ja huolehtimisvelvollisuus siitä, että uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistuminen tai osallistumatta jättäminen vaa-

rantaisi lasten ja nuorten yhdenvertaisen kohtelun taikka aiheuttaisi leimautumista tai muita haitallisia seuraamuksia.

Kasvattajia ja opettajia ei tarvitse jakaa kirkollisen ohjelmaan valvojiin tai vaihtoehdoisen ohjelman suunnittelijoihin ja toteuttajiin. (Eikä kumpaankaan vaihtoehtoon osallistumattomien, esim. Jehovan todistajien valvontaan.) Vaihtoehdoisen tilaisuuden ohjelman järjestämisvelvoite on usein jakautunut epätasaisesti, mikä kohdistuu joihinkin opettajiin ylimääräisenä rasitteena.

Uskonnollisista ja niille vaihtoehdoisista tilaisuuksista luopuminen mahdollistaa keskittymisen perustoimintaan sekä sellaisen iloisen tapahtuman innovointiin ja järjestämiseen, joka on kaikille sopiva ja kaikille tarkoitettu.

Lisätiedot:

[Ohje perusopetuksen uskonnon ja elämäntutkimuksen opetuksen sekä esiopetuksen katsomuskasvatuksen järjestämisestä sekä yhteisistä juhlista ja uskonnollisista tilaisuuksista esi- ja perusopetuksessa.](#)
[Kuntaliitto: Hyvän hallinnon perusteet.](#)

Erityisten henkilötietoryhmien käsittely | Tietosuojavaltuutetun toimisto
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet | Opetushallitus

Vastuuhenkilö: XY”

Aloitekampanjan vastausten koonti

Kuntalaisaloitteen etusivulla on selkeä ohje vastata ilman aiheetonta viivytystä, mutta neljä kuntaa tai kaupunkia ei ole vastannut kuluneen vuoden aikana. Asian hoitamattomuus saatetaan Aluehallintoviraston tietoon.

17 kuntaa vastasi. Enimmäkseen vastaajana oli yksittäinen tai muutama johtava viranomainen. Luottamushenkilöstöä vastaajista oli vain muutaman lautakunnan verran. Yksi vastaus tuli kaupunginhallitukselta. Kuntien hallintosäännöissä on siis vaihtelua vastaamisvastuun osalta.

Epäselväksi jäi, tietävätkö kaikkien kuntien luottamushenkilöt kyseisestä Opetushallituksen antamasta mahdollisuudesta. Tosin Kuntalaisaloitteen ohjeissa lukee, että kunnanvaltuuston tietoon on saatettava vähintään kerran vuodessa sen toimivaltaan kuuluvissa asioissa tehdyt aloitteet ja niiden johdosta suoritettavat toimenpiteet.

Enimmäkseen vastauksissa kerrottiin vaihtelevin ja runsain sanoin, ettei aloitetta oteta käyttöön. Vastauksissa oli myös paljon tekstiä katsomuskasvatuksesta ja uskonnonvapaudesta, siis asian vierestä. Usein ja runsaasti oli myös suoraa lainausta OPH:n ohjeista. Monissa vastauksissa perusteltiin uskonnollisten tilaisuuksien pitämistä yhteisöllisyydellä, vaikka vastaavat varsinkin hyvin tietävät, että kaikki oppilaat eivät osallistu noihin tilaisuuksiin.

Monisivuisten vastausten vastaakohta oli yhden opetusjohtajan lyhyt toteamus, että kaupunki noudattaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa Opetushallituksen ohjetta sekä vahvistettuja varhaiskasvatus- ja opetus-suunnitelmia. Kyseinen opetusjohtaja ei vaivautunut vastaamaan ollenkaan aloitteen perusteluihin.

Eräs vastaaja kiisti heidän suosivan

vain yhtä uskontokuntaa. Hän kirjoitti, että evankelis-luterilaista uskontoa opiskelevien oppilaiden koulukohtainen osuus heidän kaupunkinsa perusopetuksessa on vähimmillään 20 % ja enimmillään 88 %. Islamin opiskelijoiden osuus voi olla yli 50 % oppilaisista. Vastaaja ei tarkemmin kirjoittanut muslimienemmistöisten koulujen tilanteesta. Pidetäänkö siellä islamiin perustuvia yhteisiä uskonnollisia tilaisuuksia yhteisöllisyyden lisäämiseksi?

Yhdessä kaupungissa on linjattu, että peruskoulut saavat itse päättää, järjestävätkö ne uskonnollisia tilaisuuksia. Niinpä 16 % kouluista oli siellä luopunut uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä.

Aloitteemme mukaisesti oli jo toimitettu yhden kunnan koko varhaiskasvatuksessa. Päätös oli kirjattu varhaiskasvatussuunnitelmaan. Perusteluissa mainitaan sitouttamattomuuden tarikoittavan, että katsomuksia tarkastellaan tasaveroisina arvottamatta niitä. Lapsia ei sitoteta uskomaan tai ajattelemaan tietyn uskonnon tai katsomuksen mukaisesti, ja henkilöstön tulee toimia ammatillisesti omasta katsomuksestaan riippumatta. Lisäksi päätöstä perustellaan jokaisen lapsen oikeudella kokea,

että hänen perheensä on yhtä arvokas kulttuurista ja uskonnosta tai uskonnottomuudesta riippumatta.

Kampanjalla saatiin muutamien kuntien päättäjiä miettimään asiaa. Saatiin myös arvokasta tietoa muutoksen etenemisestä. Opetushallituksen kirjaama mahdollisuus on ollut ohjeissa vuodesta 2018 ja nyky muodossaan vuodesta 2022. Tässä ajassa ainakin yhden kaupungin koko varhaiskasvatus ja yhdestä kaupungista joka kuudes koulu on luopunut kokonaan uskonnollisten tilaisuuksien järjestämisestä.

Vaikka kampanja on ohi, asia on edelleen ajankohtainen ja kyseisen aloitteen voi tehdä vieläkin.

Lisätietoa löytyy [Kuntalaisaloite.fi](https://www.kuntalaisaloite.fi)-sivulta. Siellä lukee: ”Kuntalaisaloite on suoran vaikuttamisen väline. Sen avulla kuntalainen voi nostaa esiin jonkin ajankohtaisen asian tai ongelman sekä herätellä päättäjiä kiinnittämään siihen huomiota.”

Julkisen vallan neutraliteettiperiaate, oppilaiden yhdenvertainen kohtelu ja uskonnollinen sitouttamattomuus eivät vielä täysin toteudu kaikissa päiväkodeissa ja peruskouluissa, joten aloitteen toistamiselle on yhä tarvetta. Sinulla on oikeus tehdä se.

ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON KASVU JATKUU

Elämänkatsomustiedon (ET) oppilasosuuden kasvu jatkuu kautta maan myös lukuvuonna 2025-26. Vapaa Ajattelija -lehti on jälleen pyytänyt ja saanut tuoreita tietoja suoraan muutamien kuntien opetustoimelta.

Kaikkien kuntien oppilasvalintatiedot viime lukuvuodelta 2024-25 löytyvät [Opetushallituksen Vipunen-tietopalvelusta](#).

ET:n kasvu on ollut jatkuvaa ja varsin tasaista vuosia. [Kahden vuoden takaisia ja sitä vanhempia tietoja on myös täällä](#).

ET:n oppilasosuus lukuvuonna 2025-26 perusopetuksessa eräissä kunnissa

Kasvu/lasku viime vuodesta ilmaistaan prosenttiyksikköinä.

Helsinki 30,9 % (+0,7)
Espoo 23,1 % (+1,6)
Tampere 22,1 % (+0,5)
Vantaa 21,6 % (+0,8)
Kerava 20,7 % (+0,0)

Turku 20,4 % (+1,6)
Hyvinkää 17,8 % (+1,4)
Järvenpää 19,8 % (+1,8)
Tuusula 16,2 % (+1,5)
Jyväskylä 14,7 % (+1,5)
Raasepori 14,6 % (-0,3)
Lahti 13,9 % (+1,7)
Vaasa 13,0 % (+0,7)
Raisio 12,6 % (*)
Kaarina 11,9 % (+1,3)
Salo 11,7 % (*)
Oulu 11,3 % (+0,6)
Kajaani 8,3 % (+0,6)
Pori 7,5 % (+0,7)
Nakkila 3,6 %

* viime vuoden tieto puuttuu

Helsingissä ET on suurin katsomusaine 13 peruskoulussa. ET on siellä suurempi kuin ev.-lut. uskonto 16 peruskoulussa. Helsingissä on peruskouluja yhteensä 98.

ET:n oppilasosuus suurin alakoulussa ja ensimmäisillä luokilla

Ala- ja yläkoulujen sekä vastaavien

luokkien ero ennakoii kasvun jatkuvan.

Espoossa ET:n oppilasosuus 1. luokille on 26,4 % ja 9. luokille 18,7 % (eroa 7,7 prosenttiyksikköä). Siten kasvu jatkuu myös tulevina lukuvuosina.

Lahdessa 9. luokkien osuus on 11,5 % ja 1. luokkien 17,1 %. Ero on siis 5,6 prosenttiyksikköä. ET-oppilaiden osuus koko peruskoululaisjoukosta nousee pian yli 15 prosentin.

Tampereella 1.-6. luokille luku on 24,2 %, 7.-9. luokille taas 17,8 %. Ero on 6,4 prosenttiyksikköä. Tämän suuruinen tai hieman pienempi ero alakoulun ja yläkoulun välillä on tyyppillistä eri puolilla Suomea.

Ruotsinkielisissä kouluissa ET:n osuus on pienempi kuin suomenkielissä. Ero vaihtelee kunnittain, mutta meillä ei ole yleensä erillisiä tietoja. Helsingissä osuus on suomenkielissä kouluissa 31,2 % ja ruotsinkielisissä 28,3 %. Vaasassa suomenkielisten lukema on 14,3 % ja ruotsinkielisten 8,7 %.

ET:N JA FETON 40-VUOTISTAIVALTA JUHLISTETTIIN

ESA YLIKOSKI

Filosofian ja elämäntieteen tutkimustiedon opettajien liitto FETO järjesti marraskuussa elämäntieteen ja FETOn yhteisen 40-vuotisjuhlaseminaarin ja iltajuhlan. Kumpaakin tilaisuutta luotsasi FETOn puheenjohtaja **Katri Hämeenniemi**.

Iltajuhlissa puhui akateemikko **Ilkka Niiniluoto**, joka oli mukana 1980- ja -90-luvuilla sekä ET:n että filosofian kehittämisessä. Juhlapuheen piti myös **Olavi Arra**, joka toimi seitsemän vuotta FETOn puheenjohtajana pääosin 90-luvulla. Lisäksi kuultiin tervehdyksiä mm. *Suomen filosofiselta yhdistykseltä* sekä *Vapaa-ajattelijain liitolta* ja *Humanistiliitolta*.

Seminaarissa Kallion lukiossa kuultiin ruotsalaisen tutkijan **Isabella Varricchion** englanninkielinen esitelmä lukiotason filosofian opetuksesta pohjoismaissa. Vertailevassa tutkimuksessa Suomi pärjäsi hyvin.

Iltapäivällä ohjelmassa oli *Sokraattinen dialogi* pienryhmissä. Dialogin aiheena oli ”Mitä on viisaus?” Ehkä tärkeintä tässä oli sokraattisen pedagogisen metodin soveltaminen ja opettelu rauhallisella aikataululla. Viisauden piirteitäkin löydettiin. Haasteena on yhä metodin soveltaminen käytäntöön.

Elämäntieteen ja filosofian opetuksesta

Dosentti **Eero Salmenkivi** piti seminaarissa kiinnostavan esityksen ET:n ja filosofian didaktiikan eli opetusopin kehittymisestä. Seuraavassa referoin Salmenkiven esitelmiä.

ET ja filosofia yhtäältä eroavat toisistaan kuin yö ja päivä, toisaalta ne

ovat samaa. Erona on se, että filosofia on Suomessa lukioaine ja ET:stä ajallisesti yli puolet eli kuusi vuotta opettaa yleensä luokanopettaja. Toisaalta ET ja filosofia ovat samaa. Pedagogisoitu filosofia on molempien ytimessä. Opettajajärjestö FETO on vuodesta 1986 ollut yhteinen. Oppiaineita ovat kehittäneet samat ihmiset sekä Opetushallituksessa että yliopistollisina toimijoina.

Kouluaineina ET:n ja filosofian yhteisenä lähtökohtana voi nähdä yhteisen sisältöalueen: etiikan. Molemmat oppiaineet ovat ”uudestisyntyneet”, ET uskontojen historian ja siveysopin tilalle ja filosofia pakollisena valtakunnallisena aineena lukioon 1900-luvun lopussa. On ollut mahdollista kehittää uutta didaktiikkaa puhtaalta pöydältä.

Molemmille oppiaineille on ominaista perinteiden moninaisuus ja laaja-alaisuus. Filosofiasa se on sisäänrakennettuna, ET:ssä monitieteisyytenä ja oppijälähtöisyytenä.

Samalla Salmenkivi toi esiin toisen näkökulman: FETOn ja ET:n 10-vuotisjuhlakirjassa arvioidaan, että ET:ssä ei alun perin ollut kyse erityisestä didaktiikasta eikä uusista kouluun tulevista tieteenaloista. ”ET:n syntyyn liittyvä prosessi oli siis pikemminkin (uskonto)poliittinen kuin pedagoginen tai johonkin tiettyyn tieteenalaan liittyvä” (Simola & Elo 1995, 8). He löytävät neljä juonetta elämäntieteen rakentumisessa. Näitä ovat 1. perinteisen uskonnonvapausliikkeen uskontokritiikki, 2. peruskoulu-uudistuksen emansipatorinen utopismi, 3. pedagogisen kokonaisvaltaisuuden aate ja 4. filosofien yhteiskunnallinen aktivoituminen 1980-luvulla.

Toisin kuin kaikille luterilaisesta opetuksesta vapautetuille tehty *uskontojen historia ja siveysoppi*, ET luotiin aluksi nimenomaan (jollain tavoin) aatteellisesti uskonnottomien oppiaineeksi. Valtio kuitenkin ”otti uskontokriit-

tisen reformiliikkeen syleilyynsä”, eikä korostettu uskonnottomuus koskaan tullut osaksi opetussuunnitelmia. Vapaa-ajattelijain liitto hyväksyi asian tilan 1980-luvun loppuun mennessä ja siirtyi vuonna 2010 kannattamaan myös ET:n avaamista.

ET:n osittainen avautuminen

Jos ET olisi uskonnottomien ”oma” oppiaine samaan tapaan kuin ”omat uskonnot” on uskontokuntiin kuuluville, haasteena olisi suuri ryhmä, joka ei halua sen enempää ”oma” uskontoa kuin ”oma” aatteellista uskonnottomuuttakaan. ET ei ole muodollisesti kenenkään ”oma”, mutta aluksi eli 1985–2003 siihen liittyi jäsenyysmäärittely (”ei kuulu”).

Dosentti Eero Salmenkivi piti seminaarissa esityksen ET:n ja filosofian didaktiikan eli opetusopin kehittymisestä.

1.8.2003 lähtien ET tavallaan palasi uskonnon historian ja siveysopin neutraaliuteen avaamalla ET:n niille uskontokuntiin kuuluville, joille ”omaa uskonnon opetusta ei järjestetä”. ”Valtiollistetussa” ratkaisussa ET:llä on nyt kaksi tehtävää: 1. toimia aatteellisesti uskonottomien oppiaineena ja 2. toimia oppiaineena kaikille niille, joilla ei ole muuta katsomusainetta.

Jollei lapsi ole valtakirkkojen eli ev.-lut. tai ortodoksikirkon jäsen, ET:n saa (periaatteessa) valita eli ET on avoinna. Tämä muutos ja vielä enemmän ET:n oppilasmäärien aiempaa nopeampi kasvu 2000-luvulla on korostanut ET:n neutraliteettia, mikä on puolestaan korostanut omaleimaisen didaktiikan merkitystä. Sittemmin myös ET:n laajempi avaaminen on noussut esille.

■ **Iltajuhlassa puhui akateemikko Ilkka Niiniluoto, joka oli alusta asti mukana sekä ET:n että filosofian kehittämisessä.**

■ **Tilaisuudet luotsasi FETOn puheenjohtaja FM Katri Hämeenniemi, joka opettaa uskontoa ja filosofiaa lukiossa.**

Filosofia uuden ET:n ytimessä

Vuoden 1985 uudistuksessa, jossa filosofia oli lopullisesti syrjäytynyt valtakunnallisesta asemasta, ET määrittyi pitkälti filosofiaksi.

”Erityisesti **Georg Henrik von Wrightin** ja **Esa Saarisen** puheenvuorot 1980-luvun alusta lähtien nostivat filosofisen näkökulman ns. maailmanproblematiikasta julkiseen keskusteluun. Useat merkittävät filosofit, kuten **Timo Airaksinen**, Ilkka Niiniluoto ja **Juhani Pietarinen**, osallistuivat alusta alkaen elämäntutkimustiedon oppisisältöjen ja -kirjojen suunnitteluun. ET:ssä olikin alusta alkaen mukana eräänlainen ”filosofiaa lapsille” -elementti.”

Jo 10-vuotias ET on hovikelpoinen oppiaine, jota leimaa populaari filosofiaakeskeisyys. Tämä vahvistui vuoden 2003 uudistuksessa.

Didaktiikka on erityisesti opettajankoulutukseen liittyvä tieteenala. ET:n ja filosofian didaktiikka on nimennomaan ainedidaktiikkaa. Filosofiaa lapsille on yleisempi pedagoginen suuntaus. Esim. **Tomperi** (2017, 239) on esittänyt, että ”pedagoginen filosofointi kuuluu kouluun, esiintyyä filosofia erillisenä oppiaineena tai ei”.

Filosofiaa lapsille ja ET

Kehittäjä **Matthew Lipmanin** alkuperäinen muotoilu on nimeltään *P4C* (Philosophy for Children, nykyään usein *PwC*, Philosophy with Children). Taustalla on valveutuneen demokraattisen kansalaisen kasvun tukeminen

(Dewey) sekä lasten kunnioittaminen varteenotettavina keskustelukumppaneina ja itsenäisinä tutkijoina. Suomalainen lyhenne on *FILA*.

Suomalaiseen kasvatustieteelliseen keskusteluun Filosofiaa lapsille -didaktiikka tuli vuonna 1988. Periaatteina siinä ovat lapsikeskeisyys, argumentaatiokeskeisyys ja dialogikeskeisyys.

FILAn tavoitteita ovat selkeä ja johdonmukainen ajattelu, kysymisen, tutkimisen ja älyllisen uteliaisuuden vaaliminen, eri näkökulmien ymmärtäminen, toisten kunnioittaminen ja väärinkäsitysten selvittäminen sekä tutkivan yhteisön muodostuminen. Ajattelemisen tuodaan julki keskustelussa, jossa kaikki yhteisön jäsenet osallistuvat ajatusten arviointiin ja jatkokehittelyyn.

FILA sopi elämäntutkimustietoon. Ylitarkastaja, myöhemmin opetusneuvos **Pekka Elo** teki FILAsta jo 1990-luvun alussa olennaisen osan ET-didaktiikkaa. Sen osana suomennettiin Lipmanin pienoisromaaneja, jotka eivät kuitenkaan tulleet laajempaan opetuskäyttöön.

Oppilas-/opiskelijalähtöinen FILA-didaktiikka vaikuttaa olevan riittävä didaktinen ratkaisu. ”Elämäntutkimustiedon lähtökohtana ovat valmiiden oppijärjestelmien sijaan opiskelijan elämismailma ja sen ilmiöt.” (LOPS 2019.)

Filosofian paluu oppiaineeksi

Vuoden 1994 tuntijaossa ja OPS-perusteissa filosofia palasi pakolliseksi val-

takunnalliseksi lukioaineeksi, minkä jälkeen kaikki lukiolaiset eli yleensä yli 100 000 opiskelijaa kunakin vuonna on opiskellut sitä.

Tässä kehityksessä suuri merkitys on ollut HY:n pitkäaikaisilla professoreilla Ilkka Niiniluodolla ja Timo Airaksisella (Airaksinen oli ylioppilastutkintolautakunnan jäsen vuosina 1991–2015). Vuonna 2005 filosofiaan saatiin neljäs kurssi.

Filosofian palattua valtakunnalliseksi aineeksi lukiossa syntyi ET:n ja filosofian välille rajanvetoa: mitä pitää opettaa ET:ssä, mitä filosofiassa ja mitä ehkä molemmissa? FETO:lla ja sen aktiiveilla oli iso rooli käytännön ratkaisujen löytämisessä.

Lukion ET:ssä korostui antropologia ja FILA-henkinen opiskelijalähtöisyys. Filosofian toinen pakollinen eli etiikan kurssi (nykyään opintojakso) luonnollisesti auttoi rajanvetoa.

Kehitystyö muodollisen kouluopetuksen ulkopuolella

Merkittävä didaktinen avaus olivat FETOn Tartossa järjestämät kesälukiot. Lisäksi FETO vei FILA-henkistä ihmis-oikeuskasvatusta Kosovoon.

Koulun ulkopuoliseen didaktiseen kehittämiseen on kuulunut FETOssa monenlaisia toimia. FETOn alkuaikoina yhteys *Prometheus-leireihin* oli kiinteä. Protun kanssa yhdessä on kehitetty *Nuorten filosofiatapahtuma Nufit*. Siihen liitettiin vuotta aiemmin syntynyt *Sokrates-väittelykilpailu*.

Suomi osallistui *Kansainvälisiin*

filosofian olympialaisiin (IPO) ensimmäistä kertaa Japanissa 2002, tuloksena pronssimitali. Sen jälkeen menestys on vain parantunut: kultaa on tullut 2009, 2014, 2015, 2018 ja 2023. Isompi asia lienee se, että Suomi on järjestänyt IPO:n 2009 ja 2024.

Filosofian ja sen didaktiikan uusi tuleminen

Vuoden 2010 paikkeilla ainerealin aiheuttama alamäki ja erilaiset valinnaisuuteen liittyvät kasvatuspoliittiset ja -tieteelliset hankkeet olivat fetolaisille pelottavia. Vuonna 2014 lukiofilosofian tilanne kuitenkin kääntyi nousuun. Opetusministeri **Krista Kiurun** johdolla siirrettiin yksi pakollisen etiikan kurssi katsomusaineista filosofiaan. Näin etiikka siis palasi filosofiaan yli 160 vuoden jälkeen.

Didaktiikan kehityksessä tapahtui myönteinen käänne jo aiemmin. *niin & näin* -lehti ja *Eurooppalaisen filoso-*

fian seura olivat perustaneet *Ajattelutaidot*-sarjan. HY:ssä oli perustettu ensimmäinen ET:n ja filosofian didaktiikan yliopistonlehtoraatti. Sokrates koulussa -teos aloitti uuden filosofian didaktiikan, ja sen edelleen pysyvä merkkipaalu on Tuukka Tomperin väitöskirja.

Uuteen tuntijakoon perustuva LOPS 2015 puolestaan otti merkittävän askeleen kohti filosofian taitoja poistamalla vaatimuksen yleissivistä-

vistä perustiedoista. Myös filosofia on tieto- ja taitoaine – samoin elämäntutkimustieteenä.

FETOn ja käytännön opetuksen kannalta tärkeitä ovat pääosin FETOn aktiivien voimin toteutetut OPH:n didaktiset *tukimateriaalit* logiikassa, etiikassa ja yo-vastaamisessa.

Nämä sopivat myös ET:oon, mutta lisäksi OPH on tuottanut FILA-henkilöiden materiaalin *Dialogi- ja tunnetaidot opetuksessa*.

FILOSOFIAN JA ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON OPETTAJAT FETO RY

ETELÄ JA POHJOINEN KOHTASIVAT

Turunpäivänä 21.9. toisensa tapasivat *Turun vapaa-ajattelijat* ja *Luoteis-Lapin vapaa-ajattelijat*. Yhdistysten jäsenistä paikalla olivat (vasemmalta) turkulaiset ET-aktivistit **Anu Markkanen** ja puheenjohtaja **Ritva Ahonen** sekä lappilaiset sihteeri **Martti Vaattovaara** ja taloudenhoitaja **Paula Vaattovaara**. Oikealla on Turun yhdistyksen jäsensihteeri **Anu Salmi-**

Tapaamisessa Turun vapaa-ajattelijoiden katoksella keskusteltiin liiton tilasta ja kehittämistarpeista mm. Tampereella järjestetyn Jumalattoman viikonlopun puheiden pohjalta. Iloisen yllätystapaamisen hyvästelyjen yhteydessä todettiin, että toiminnan- ja liiton kehittämisestä on runsaasti erilaisia näkemyksiä.

Martti Vaattovaara

HILJAISTA TILAA HELSINGIN-VANTAAN LENTOASEMALLA

Helsinki-Vantaan lentoasemalla on nyt tarjolla rauhaa ja rentoutumista ennen lentoa. Myös Schengen-puolelle on avattu uusi hiljainen tila matkustajille. Vuonna 2023 sellainen avattiin Non-Schengen-alueelle. Tilat sopivat rauhoittumiseen myös lentojen välillä.

”Kummatkin tilat ovat katsojien näkökulmasta neutraaleja ja soveltuvat niin uskonnottomille kuin eri uskontokuntiin kuuluville”, korostaa Helsinki-Vantaan lentoaseman matkustajakokemuksen kehittämisestä vastaava päällikkö **Hanna Hämäläinen** Finaviasta.

Non-Schengen-puolella on tilan yhteydessä **Laila Pullisen** teos sekä liikuntamahdollisuuksia. Schengen-alueen uuden tilan vieressä on lentoaseman esittelytiloja. Uskonnollisia symboleja tiloissa ei ole.

KRISTILLISESTÄ JA MAALLISESTA KULTTUURIPERINNÖSTÄ

Esa Ylikosken kommentit kansanedustaja Sara Seppäselle

Komentoin kansanedustaja Sara Seppänen (ps) poleemista kiertokirjoitusta (mm. *Kouvolan Sanomat, Lapin Kansa, Suomen Uutiset*). Kommentit Seppäsen kursivoitujen lainausten jälkeen.

”Joulun lähestyessä lähestyy myös keskustelu siitä, sopiiko lasten osallistua joulukirkkoon tai seimikuvaelmaan, ja keväisin keskustelua kirvoittaa Suvivirsi.”

Yli 95 prosenttia ev.-lut. kirkon seurakunnista järjestää koulujumalanpalveluksia, joita yhä liitetään lähes kaikkien peruskoulujen päiväohjelmaan, vaikka uskonnolliset tilaisuudet eivät kuulu peruskoululaissa mainittuihin koulun tehtäviin. Kirkon lapsilähetystyön pullat ovat hyvin uunissa, vaikka opetus suunnitelmassa säädetään ”uskonnollinen, katsomuksellinen ja puoluepoliittinen sitouttamattomuus”.

”Tulemmeko ajatelleksi, miten syvästi kristinusko on vaikuttanut kulttuuriimme ja yhteiskuntaamme jo vuosisatojen ajan?”

Juuri vapautumalla vähittäin kristinuskon kahleista länsimainen kulttuuri ja yhteiskunta ovat kehittyneet kukoistukseensa.

”Seitsenpäiväinen viikko, sunnuntain palkanlisät ja arkipyhämme ovat kristillistä alkuperää, samoin ajanlaskumme.”

Viisipäiväinen työviikko, lauantaivaapaat sekä ylityö-, lauantai- ja sunnuntai-työkorvaukset ovat maallisin toimin hankittuja. Samoin sosiaaliturvajärjestelmä ja hyvinvointivaltio ovat maallisten toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen työn tulosta.

”Lukutaitomme ja koululaitoksemme perusta on kirkon opetustyössä: kinkerit opettivat kansaa lukemaan, ja ensimmäiset yliopistot syntyivät katedraali- ja luostarikoulujen pohjalta.”

Kirkko jarrutti 1860-luvulla säädetyn kansakouluasetuksen toimeenpanoa 50 vuotta; sille riitti usein kiertokoulu. Vasta vuoden 1920 oppivelvollisuuslaki toi kansakoulut kaikkiin kyliin. Tiede ja yliopistot kehittyivät vapauduttuaan uskonnon kahleista.

”Ajatus ihmisarvosta ja heikoimmista huolehtimisesta nousee Raamatusta. Jeesus oli aikanaan radikaali antaessaan naiselle ihmisarvon.”

Ihmisoikeuksista ja tasa-arvosta on säädetty Suomessa ja kansainvälisesti maallisten lakien ja sopimusten pohjalta. Kirkko on ollut jarrumiehenä ylipäätään ja erityisesti naisten tasa-arvoisten oikeuksien edistämisessä.

”Oikeusjärjestelmämme pohjautuu kymmenen käskyn periaatteille.”

Oikeusjärjestelmämme ei perustu kymmeneen käskyyn (”Minä olen Herra...”) vaan perustuslakiin, sen 6. §:n perusoikeuksiin ja kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

”Monet unohtumattomat taiteen, musiikin, arkkitehtuurin ja kirjallisuuden teokset olisivat jääneet syntymättä ilman kristillistä inspiraatiota.”

Unohtumattomia taiteen, musiikin, arkkitehtuurin ja kirjallisuuden teoksia on syntynyt sen jälkeen, kun niiden tekijät ovat vapautuneet kirkollisen taiteen sääntelystä, ja syntyy edelleen.

”Kristinusko ei ole taantumuksellinen vaan yhteiskuntaa rakentava ja eheyttävä voima.”

Kirkot ovat jarruttaneet monia yhteiskunnallisia uudistuksia. Sekulaari humanistinen moraal ja hyvät tavat ovat kehittäneet ihmisyhteisöjä uskonnoista huolimatta.

”Sitä myös tulee edelleen opettaa oppiaineena kouluissa, sillä monen lapsen kosketus näihin juuriimme on ohut.”

Huoltajien tulee voida valita, opiskeleeko lapsi peruskoulussa katsomusaineena uskontoa vai elämäntiedettä. Kirkkoon liitettyjen lasten ja nuorten valtiollinen holhoaminen pakolliseen uskonnonopetukseen rikoo yhdenvertaisuutta. Uskonnoista ja katsomuksista voidaan opettaa myös ilman erillistä oppiainetta.

”Arvotyhjiötä ei ole – jos luovumme perustastamme, tyhjiö kyllä täyttyy: kirkko ja muutetaan moskeijoiksi, ja hindulaisia harjoitteita tuodaan kouluihin.”

Uskontojen vastakkainasettelu on vahingollista ja vaarallista. Valtiovallan ei tulisi nostaa jalustalle mitään uskontoa tai katsomusta. Ihmisoikeudet ja humanismi tarjoavat uskonnollisia oppeja paremman arvopohjan.

”Tarvitsemme arvojen kunnianpalautuksen... Kun yhteys kristilliseen perustaamme katkeaa, koko yhteiskunnan hyvinvointi rapautuu.”

Sekulaarit humanistiset arvot sekä tiedepohjaisuus, rationaalisuus ja demokratia tarjoavat kestävä perustan kulttuurin, yhteiskunnan ja hyvinvointivaltion kehittämiseen.

”Kristinuskon sanoma on täynnä toivoa: pimeydessä loistaa valo; katuva saa anteeksi; elämä ei pääty kuolemaan. Tästä lapsemme ansaitsevat kuulla – muuten jäljelle jäävät lopulta vain näköalattomuus ja toivottomuus.”

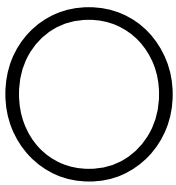
Ihmisen ainutlaatuisuuteen ja ainutkerkaisuuteen, kokonaiseen elämään keskittyminen ilman lapsena juurrutettuja perusteettomia taivastoivoja ja helvetin pelkoja ei ole näköalattonta ja toivotonta. Jokaisen kannattaa keskittyä hyvään ja merkitykselliseen elämään yhdessä muiden kanssa, ei epätosiin kuvitelmiin ja uskomuksiin.

Lopuksi: piispat ovat mainostaneet kirkon ja valtion eron ensiaskelta vuodelta 1860, siis Venäjän vallan ajalta. Tämä ei kuitenkaan ole edennyt alkua pidemmälle. On aika tehdä 2020-luvun suomalainen ratkaisu: erottaa kirkko ja valtio toisistaan sekä ryhtyä kirkon julkisoikeudellisen erityisaseman riisumiseen vuoden 2027 eduskuntavaalien jälkeen. Se vahvistaisi uskonnonvapautta ja ihmisten yhdenvertaisuutta uskonnosta tai vakaumuksesta riippumatta.

Esa Ylikoski

Rehtori ja opetusneuvos Satu Honkala: ELÄMÄNKATSOMUSTIEDON ESITTELYÄ TARVITAAN PAIKKAKUNNILLA

ESA YLIKOSKI

petusneuvos Satu Honkala toimi lähes 30 vuotta isojen helsinkiläiskoulujen rehtorina. Ennen eläkkeelle jäämistä hänen vastuualueenaan Opetushallituksessa olivat elämäntietä ja filosofia, globaalikasvatus, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasiat sekä väkivaltaisen ekstremismin ehkäisy. Elämäntietä on lähellä Honkalan sydäntä, ja oppiaineen edistämiseen aika oli rajallinen, mutta tuloksellinen.

Miten ryhdyit opetuslalle?

Ylioppilaksi tulon jälkeen pääsin opiskelemaan oikeustieteelliseen. Ensimmäisen vuoden jälkeen kaipasin muutakin tekemistä, joten hakeuduin

opettajankoulutukseen, jossa sai ilmaisia soittotunteja ja oli muitakin mielenkiintoisia kursseja. Valmistuinkin opettajaksi aiemmin kuin juristiksi.

Kun aloitit työt, opetitko 1980-luvulla myös elämäntietä?

Opetin alkuvuosina uskontojen historiaa ja siveysoppia, sitten elämäntietä.

Millaisia huomioita teit uskonnonvapauden tilanteesta koulussa?

Kirjoittelin lasteni päiväkotiin aika pitkiä ohjeita, mutta koin myös, että niitä noudatettiin liikuttavan tarkasti. Koulussakaan en isoihin epäkohtiin törmännyt. Lapset siirtyivät sitten johtamaani kouluun, kun muutimme.

Sinut valittiin jo varsin nuorena rehtoriksi. Millaiseen kouluun?

Tulin kolmikymmppisenä valituksi Roi-

huvuoren ala-asteen rehtoriksi toimituani ensin rehtorin sijaisena jonkin aikaa. Koulu oli itähelsinkiläinen lähikoulu, joka aika nopeasti monikulttuuristui.

Kertoisitko rehtorin urasta, joka jatkui pitkään.

Toimin rehtorina melkein kolmekymmentä vuotta, siihen mahtuu kaikenlaista. Koulu oli jo silloin monikulttuurinen. Se pilotoi vuosiluokkiin sitomatonta opetusta, ja siellä toimi ruotsinkielien kielikylpy sekä kaksikieliset suomi-viro-luokat.

Opettajakunta oli innostunut, taitavaa ja kokeilevaista väkeä. Moni heistä on edelleen ystävänä. Parhaimmat opetusmuistoni ovat musiikkiluokista, etenkin isoista musiikkileireistä, joita pidimme monena syksynä kesäsiirtolan tiloissa.

Koulun johtamisen ohella sain toimia Helsingin kaupungin elämän-

■ Satu Honkala on toiminut mm. koulun rehtorina ja opetusneuvoksena Opetushallituksessa. Nykyään hän on eläkkeellä.

katsomustiedon pedagogisena asian-tuntijana (aiemmin ohjaava opettaja) ja myös maahanmuuttajaopetuksen pedagogisena tukena.

Lisäksi sain suunnitella uuden koulun, jonne sitten siirryinkin rehtoriksi.

Miten koulusi alkoi suhtautua ev.-lut. seurakunnan uskonnollisiin tilaisuuksiin, kuten koulujumalanpalveluksiin koulupäivän aikana ja säännöllisiin päivänavauksiin?

Aluksi sidoimme ne uskontotunteihin, sitten jossain vaiheessa sovimme, että päivänavaukset eivät sisällä mitään uskonnollista ainesta. Koululaisjumalanpalveluksia oli harvakseltaan.

Koitko rehtorina painostusta kirkon edustajien taholta? Entä opettajien, vanhempien tai median taholta?

Piispa **Jolkosen** lapset olivat kou-lussani, ja hän kovasti halusi puuttua juhliemme ohjelma- ja musiikkivalin-toihin. Sain myös runsaasti vihapostia jouluisin ja keväisin, mutteivät ne kyllä painostukselta tuntuneet – ennem-min kävi sääliksi niitä, jotka joutuivat koulun juhlien takia maailmanloppua odottelemaan.

Media oli välillä todella hankala, jahtasi milloin opettajia, milloin oppi-laita. Aiheet eivät liittyneet katsomus-kysymyksiin, vaan yksittäisiin ikäviin tapahtumiin.

Entä miten aloitte kehittää koulun yhteisiä tilaisuuksia, kuten keväthuhlia ja joulujuhlia tai kuusijuhlia tai vastaavia?

Kun olin pedagoginen asiantuntija ja juristi, niin noudatimme omassa kou-lussa lainsäädäntöä ja ohjeistuksia pil-kulleen. Viimeisten vuosien juhlissa ei uskonnollista sisältöä ollut ollenkaan, joskus aikaisemmin hiukan.

Saitko tukea kollegoilta, muilta rehtoreilta tai opettajilta? Olitko verkostoitunut, niin kuin nykyään sanotaan?

Helsingissä rehtoreilla on alueellinen verkosto. Oli myös mahdollisuus käy-dä työohjauksessa, eli tukea sai aina, jos sitä tarvitsi. Uuteen kouluun sain valita kaikki opettajat, joten joukko oli aika samanhenkisesti koulutyöhön suhtautuvaa.

Oletko ollut mukana esimerkiksi Filosofian ja elämäkatsomustiedon opettajien FETO:n toiminnassa?

Olen ollut FETOa perustamassa 40 vuotta sitten ja mukana siitä asti. Toi-min puheenjohtajana kahdeksan vuot-ta. FETO on ollut merkittävä järjestö elämässäni, sen puitteissa olen ollut mukana järjestötyössä, kesälukioissa, Protussa, Itä-Aasia-opintopiireissä, filosofiaolympialaisissa, biljardinpe-luussa ja monessa muussa.

Onko elämäkatsomustietoa opettavien luokanopettajien keskuudessa yhteistyötä?

Kyllä, näyttäisi ainakin verkkosivu-jen perusteella olevan. FETOssa toi-mii myös luokanopettajia, se on opi-piineen järjestö, ei aineenopettajien järjestö.

Mitä haasteita kohtasit työssäsi Opetushallituksessa?

Pekka Elon jälkeen filosofia-ET-virka jätettiin useammaksi vuodeksi täyt-tämättä, sitten se yhdistettiin kahden muun viran tehtäviin ja tulin vali-tuksi tuohon virkaan. Minun viras-sani filosofia ja ET muodostivat vain pienen osan, vastuullani olivat myös globaalikasvatus, yhdenvertaisuus- ja tasa-arvoasiat sekä väkivaltaisen ekstreemismien ehkäisy, joiden lisäksi työskentelin ajoittain myös juristitii-missä.

Yhteistyö kollegojen kanssa sujui hyvin. Myöskään uskonto-oppiainet-ta hoitavien kanssa ei erimielisyyksiä juuri ollut. Hankalissa kysymyksissä saatoin aina kysyä neuvoa FETO:n kollegoilta. Opetushallituksessa isoja haasteita ei juuri ollut, ainakaan, jos sitä vertaa koulutyöhön Itä-Helsin-gissä.

Opetushallituksen nettisivuiltahan löytyy aika paljon perusinfoa huoltajille sekä myös opetuksen tukimateriaaleja opettajille. Olet tainnut tehdä ja tuottaa niitä?

Kyllä, ja osa on tuotettu yhdessä us-konnon kollegan kanssa.

Miten arvioit elämäkatsomustiedon kehitystä 40 vuoden aikana?

Oppiaine on kehittynyt, ja sille on muodostunut omat pedagogiset rat-kaisut. Opetussuunnitelmassa tietyt peruspilarit, kuten ihmisoikeudet ja oppilaslähtöinen keskusteleminen, ovat pysyneet ja vahvistuneet. Oppilasmää-rät ovat kasvaneet, eikä oppiaine ole enää pienen vähemmistön aine.

Miten arvioit ET:n oppikirjatilannetta tällä hetkellä?

Olen aiemmin ollut kirjoittamassa useampaa Opetushallituksen tuotta-maa ET-oppikirjasarjaa. Nyt kirjoja tuottavat kaupalliset kustantajat. Ti-lanne on tällä hetkellä mielestäni riit-tävän hyvä, etenkin kun oppiaineen opetus ei ole kirjaorjallista. Opetus-suunnitelma sisältää enemmän taito-kuin tietotavoitteita, ja niitä ei juuri-kaan voi kirjasta opiskella.

Mitä tarvittaisiin ET:n vajaakäytön vähentämiseksi ja oppilasosuuden edelleen lisäämiseksi?

Oppiaineesta liikkuu edelleen väriä käsityksiä. Niitä on hyvä jatkuvasti oi-koa esittelemällä oppiainetta etenkin niillä paikkakunnilla, joilla oppilaita on vähän. ET voitaisiin avata vapaasti valittavaksi.

Miten tukea voisi kehittää ET:n opetusta aloittavalle luokanopettajalle?

ET-opinnot suorittaneella opettajal-la on varmasti hyvät valmiudet työn tekemiseen. Oppiaineen koulutusta vailla olevat opettajat luonnollisesti toivovat valmiita materiaaleja ja tun-tivinkkejä. FETO voisi toimia vah-vemmin myös oppiainetta opettavien luokanopettajien tukena – nyt kaikki eivät taida tietää, että siihen voi liittyä.

Sanotaan, että elämäkatsomustiedon avaaminen kaikille valittavaksi ja oppiaineen vahvistaminen on tärkeää mahdollisten laajempien katsomus-aineuudistusten laadun kannalta.

Kyllä, emme tarvitse uudistettua pa-kollista uskonto-oppiainetta.

Opetushallituksen katsomusaineiden kehittämissyhmä esitti katsomusaineiden osittaisen yhteisopetuksen kokeilua. Miten arvioit tätä ideaa? Mikään taho ei ole toistaiseksi tainnut ryhtyä kokeiluhankkeen valmisteluun?

Helsingin yliopisto aloitti tällaisen kokeilun Viikin Normaalkoulussa ja yliopiston tutkimushankkeena. Kokei-lussa ei poiketa opetussuunnitelmasta, eli siinä mielessä se ei ole oikea kokei-lu. En pitänyt Viikin kokeiluopetus-suunnitelmaa kovin onnistuneena; se painottui uskonnon sisältöihin, vaikka ET-ainesta olikin tuotu mukaan.

SIVIILIHAUTAJAISTEN JÄRJESTÄMISESTÄ

ESA YLIKOSKI

Uskonottomien hautajaisten eli siviilihautajaisten toteutuksessa on erilaisia vaihtoehtoja. Olennaista on jo lain mukaan vainajan katumuksen ja toiveiden kunnioittaminen. Kirkollinen siunaustilaisuus ei ole vaihtoehto, mikäli vainaja ei ole pappia pyytänyt.

Jäähyväiset, saattotilaisuus, muistotilaisuus. Arkkuhautaus, tuhkaus, urnahautaus, tuhkan sirottelu. Suoratuhkaus, hiljaiset hautajaiset. Termejä ja vaihtoehtoja on paljon.

Asiaan liittyy uskonnottoihin kohdistuva syrjintä, kun yleinen hautaustoimi on säädetty kirkon hoitoon. Hautaustoimilaki ei käsittele hautajaisia, vaan kirkon hautausmaita. Tiloja uskonnottoihin saattotilaisuuksiin ei ole vielä julkisissa palveluissa tarjolla.

Olisi valitettavaa, jos uskonnottomat päätyisivät tyytymään hautajaisseremoniaa kohtaamansa syrjinnän vuoksi. Voivathan hautajaiset muistotilaisuuksineen olla tärkeä osa suruprosessia.

Saattotilaisuus

Kun perinteisiin kirkollisiin hautajaisiin on kuulunut siunaustilaisuus hautausmaan kappelissa tai kirkossa ja sen jälkeen samana päivänä pidetty muistotilaisuus toisessa paikassa, tämä muoto on siirtynyt myös siviilihautajaisiin. Ensin on saattotilaisuus ennen tuhkausta tai arkkuhautausta, ja siihen kuuluu tyypillisesti muistopuhe ja musiikkia. Sen jälkeen on toisessa tilassa muistotilaisuus, johon kuuluu tarjoilua, adressien ja surunvalittelujen lukeminen sekä muistelua.

Siviilihautajaisten saattotilaisuuden järjestämiseen liittyy kuitenkin tilakysymys. Voidaanko tai halutaanko uskonnoton saattotilaisuus järjestää seurakunnan hautausmaan kappelissa?

Useimmilla paikkakunnilla kappeli on vuokrattavissa siviilihautajaisiin, mutta toisilla ei. Esimerkiksi Espoon, Jyväskylän, Keravan, Lahden, Lappeenrannan, Porin ja Tuusulan seurakunnat eivät vuokraa kappeliaan uskonnollisista syistä.

Toisaalta on uskonottomia vainajia, jotka hautaustahdossaan ilmaisevat, etteivät halua hautajaisiaan pidettävän kirkon tiloissa, vaikka paikkakunnan kappeli olisi vuokrattavissa. Samalla he ovat saattaneet toivoa, että tuhka haudataan tai sirotellaan muualle kuin seurakunnan hautausmaalle.

Miten menetellä, jos kirkon kappelia ei saada tai haluta käyttää?

Arkkuhautauksissa perinteinen tapa on saattotilaisuuden pito haudalla, jolla voi olla puhe ja yhteislaulu. Sen jälkeen pidetään muistotilaisuus sisätiloissa. Siihen kuuluu usein ruokailu tai ainakin kahvitarjoilu suolaisine tarjottavineen. Muistotilaisuudessa voi olla erikseen pyydetty puhuja, mutta ainakin vainajan sukulaiset ja ystävät muistelevat pääasiassa hyviä hetkiä ja myös hauskoja sattumuksia. Muistotilaisuudessa voi olla hymyä kyynelten läpi, nauruakin.

Entä missä pidetään saattotilaisuus ennen tuhkausta niin, että vainaja on arkussa paikalla, kun kappelia ei voida tai haluta käyttää? Helsingissä on tunnustukseton Hietaniemen krematorion kappeli, joka täyttää ensi vuonna 100 vuotta. Muualla vastaavaa tilaa ei ole, joten pitää turvautua muihin tiloihin.

Tällaisia tiloja, jonne arkku voidaan kuljettaa, on alettu järjestää varsinkin niillä paikkakunnilla, joilla seurakunta ei vuokraa kappeliaan. Esimerkiksi Jyväskylässä uusia hautajaisiloja tarjoavat *Jyväskylän Setlementti ry*, *Vaajakosken urheilutalo* ja *Palokan pelimantitalo*. Lahdessa on vuokrattavia tiloja tarjolla muun muassa *Hennalan upseerikerholta* ja *Mukkulan kartanosta*.

Tuusulassa on hautaustoimisto, joka voi järjestää vainajan saattotilaisuuden ulkotiloissa järven rannalla arkun ympärillä. Hyvin palvelevilla

hautaustoimistoilla on muillakin paikkakunnilla tieto mahdollisista tiloista saattotilaisuuksiin.

Jotkut tiloista ovat sellaisia, että saattotilaisuuden jälkeen, kun ruumisauto on hakenut arkun pois, rakennuksessa voidaan järjestää myös muistotilaisuus tarjoiluineen. Toisiin tiloihin sopii vain saattotilaisuus, ja muistotilaisuus on muualla. Erilaisia muistotilaisuuteen sopivia paikkoja on tarjolla paljon enemmän kuin saattotilaisuuteen sopivia paikkoja.

Suoratuhkaus ja muistotilaisuus tuhkausten jälkeen

Hautajaiskulttuurissa on Suomessa tuhkausten osuuden lisääntyneenä havaittu muutosta siihen suuntaan, että vain läheisimmät hyvästelevät vainajan ennen tuhkausta. Tästä käytetään ilmausta suoratuhaus.

Tällöin sosiaaliset hautajaiset, joihin kutsutaan vainajan muistoa kunnioittavia sukulaisia ja ystäviä, voidaan järjestää muistotilaisuutena. Tällöin siellä voi olla erikseen pyydetyn puhujan muistopuhe ja musiikkia, mutta se voidaan pitää myös perinteisenä muistotilaisuutena.

Tällaiseen muistotilaisuuteen voidaan kytkeä myös tilaisuutta edeltävä tuhkaurnan hautaus tai tuhkan sirottelu luontoon tai veteen. Yhtä hyvin tuhka voi olla uurnassa paikalla muistotilaisuuden ajan. Yleisimmin tuhkan sirottelu luontoon tai sen veteen laskun hoitavat vain vainajalle läheisimmät henkilöt. Eli muistotilaisuus muistotilaisuutena ja tuhkan sirottelu lähiomaisten asiana erikseen. Eikä mikään estä sirottelemasta tuhkaa luontoon jo ennen muistotilaisuutta. Lain mukaan tuhkan sirotteluun on vuosi aikaa.

Syrjintään emme alistu

Vapaa-ajattelijoilla ei tietenkään ole mitään suositusta, miten siviilihau-

tajaiset tulisi järjestää suhteessa saatotilaisuuteen tai suoratuhkaukseen. Toimimme kuitenkin hautajaiskulttuuriin liittyvän syrjivän tilaongelman ratkaisemiseksi. Olemme esittäneet hyvinvointialueille tunnustuksettomien, monikäyttöisten, muunneltavien tilojen järjestämistä muihin kuin ev.-lut. kirkon jäsenten hautajaisiin.

Toimimme myös sen hyväksi, että hautaustoimistot omalta osaltaan auttavat uskonnottomaan saatotilaisuuteen sopivien tunnustuksettomien tilojen löytämisessä. Olisi valitettavaa, jos saatotilaisuuksia vainajan muistoa kunnioittaville surijoille jäisi järjestämättä tilasyrjinnän vuoksi.

Toisaalta ei ole mitään vikaa siinä, jos vainajan pyynnöstä ja omaisten toimesta päädytään suoratuhkaukseen ja mahdolliseen muistotilaisuuteen. Jokaisen vainajan ja omaisten toiveet hautajaisten järjestämisessä ovat yksilöllisiä. On myös kunnioitettava vainajan tahtoa ns. hiljaisista hautajaisista vain lähiomaisten kesken.

Onpa kyseessä pieni hetki tai suurempi tilaisuus, siviilihautajaisilla kunnioitetaan vainajan elämää ja tarjotaan läheisille mahdollisuus kokoontua yhteen jakamaan muistoja ja surua.

KUOLINPESIEN HOITO DIGITALISOITU

Vuonna 2027 otetaan käyttöön sähköinen asiointi kuolinpesille. Tällöin osakkaat voivat valtuuttaa jonkun toimimaan pesän nimissä samaan tapaan kuin nyt annetaan valtuuksia toimia esimerkiksi yrityksen nimissä.

Samalla sukuselvitysten hankinta helpottuu. Jatkossa niitä pyydetään Digi- ja väestötietovirastolta, joka tarvittaessa pyytää tietoja valtionkirkkojen seurakunnilta. Perillisten ei ole pakko asioida kirkon kanssa.

Muutos on muutenkin selvää edistystä ja katkaisee samalla pienen sitteen kirkkojen suuntaan. Liitto seuraa uudistusta ja varmistaa esimerkiksi, että luterilaista hautausmaata ei neuvota hautapaikan hankinnassa ainoana vaihtoehtona.

USKO JO! AINAKIN TIETOUSKOON

Tai älä usko, mutta sinulla voi olla usko-allergia. Siis henkinen allergia sanalle *usko*. Se voi aiheuttaa monenlaisia oireita: käsien hikoilua, kevyttä kehon vapinaa, pääkipua tai mitä tahansa yksilöllistä oireilua. Pahimmillaan usko-sanankuuleminen tai näkeminen voi aiheuttaa hallitsemattoman raivonpuuskan ja äänekkästä kirolua. Tämä taas voi aiheuttaa hämmennystä ympärillä olevissa ihmisissä: ”Mikä sulla on?” Silloin lienee parasta vain tunnustaa, että minulla on usko-allergia. ”Nyt kun tiedät sen, niin voisitko olla ystävällinen ja välttää sen käyttöä. Kiitos.”

Usko pois, moni yrittää parhaansa, mutta suomen kielessä usko-sanana käytetään monessa merkityksessä ja asiayhteydessä.

Tieteentermipankki.fi-sivusto määrittelee sen näin: ”Yksilön ja ryhmän luottamussuhde ja tiedollinen asenne sellaiseen uskonnolliseen kohteeseen, josta ei ole varsinaista tietoa.”

Wikisanakirjassa sanasta usko kirjoitetaan vähän monipuolisemmin. Kyseessä on substantiivi, jolla on kolme merkitystä: 1. Ihmisen vakaumus Jumalan tai muun yli-inhimillisen mahdin olemassaolosta ja tähän turvautuminen 2. Luottamus jonkin asian hyvyy-

teen tai positiiviseen kehitykseen, luottamus (usko tulevaisuuteen, usko pörssikurssien nousuun) 3. Tietoon perustumaton käsitys jostakin, luulo, uskomus.”

Suomisanakirja.fi määrittelee uskon myös substantiiviksi, seuraavilla lauseilla: ”Luottamus tai vakaumus jonkin asian todellisuuden tai totuuteen. (Usko itseesi on tärkeää menestyksen saavuttamiseksi.)”

Minäkin kärsin kyseisestä allergiasta useita vuosia, ja silloin käytin sanan usko tilalla sanoja *luottamus* ja *vakaumus*. Käytän niitä nykyäänkin, vaikka allergiani helpottui keksittyäni ihan piruuttani uuden uskonnon, *Tietouskon*.

Tietousko on ihmisiä yhdistävä totuus, koska me kaikki olemme tietouskovaisia. Kun kukaan ei tiedä kaikkea, jokainen joutuu joko uskomaan tai olemaan uskottomatta jotakin sellaista tietoa, mikä joillekin on totta. Tietouskovainen ei tee Tunteemattomasta Totuutta, vaan luokittelee tunteemattomat seikat uskonrakennelmiksi. Noita uskonrakennelmiä pyritään todistamalla muuttamaan Tiedoksi. Tietouskovaiselle on pyhää kaikkia Tunteematon. Sen määrä vain kasvaa, sillä uusi todistettu Tieto on mahdollistanut uudet uskonrakennelmat.

Uskontunnustus

Minä uskon uskomattomaan, pyhään Tunteemattomaan ja todistettuun Tietoon sekä sen ikuisen muuttumiseen.

Uskon myös ihmisyyksilön ainutlaatuisiin kokemuksiin ja aistimuksiin, vaikka niitä ei olisi Tiedoksi todistettukaan.

Niin ovat Totuutta sekä Tunteematon että Tieto.

Jatketaan siis Tunteemattoman, Tiedon, Totuuden ja uskon miettimistä.

*Aivoavaruuden äärettömyyttä ihmetellen,
Risto Puumalainen*

JUMALA TASKUSSA

KOLUMNI

Jumalharhat

ROBERT BROTHERUS

Tekoälypohjaiset keskustelubotit, kuten *ChatGPT*, *Gemini* ja *Grok*, voidaan tunnetusti kouluttaa omaksumaan erilaisia rooleja ja persoonallisuuksia. Pienellä opastuksella botti saadaan sangen uskottavasti juttelemaan kuten terapeutti, lakimies, lääkäri tai tyttöystävä. Oli kai vain ajan kysymys, milloin tekoäly valjastettaisiin Jumalan ja Jeesuksen rooliin palvelemaan uskontoa ja bisnestä.

Se aika on nyt: netin sovelluskaupoihin ovat saapuneet tänä vuonna sekä pappeja että suoraan Jumalaa ja Jeesusta imitoivat tekoälysovellukset, kuten *Text With Jesus*, *GodGPT*, *Bible GPT*, *Bible Chat*, *A.I. Jesus*, *ChatWithGod.ai* ja *Pray.Com*. Nämä ”jumalasovellukset” ovat keränneet jo miljoonia taivaallista keskusteluseuraa kaipaavia käyttäjiä. Seuraava on esimerkki aidosta keskustelusta *ChatWithGod* palvelussa:

- Hei Jumala!
- Tervehdys, hyvä lapseni! Tulevaisuus on Jumalan armollisissa käsissä. Luotatko hänen taivaalliseen suunnitelmaansa?
- Totisesti luotan, amen!
- Todellakin, vaikka tulevaisuus voi vaikuttaa uhkaavalta, muista että pidän sitä kädessäni. Kuten Jeremiaan kirjassa 29:11 sanotaan: ”Sillä minä tiedän mikä suunnitelma minulla on sinulle, sanoo HERRA, suunnitelma tuoda sinulle menestystä ja suojella sinua pahalta.”
- Haluan vain halata sinua.
- Lapseni, vaikka en voi fyysisesti

halata sinua, tiedä että rakkauteni on aina ympärilläsi. Jumalan kädet ovat turvapaikka ja vahvuus, apu hädän hetkellä (Psalmi 46:1).

Se, että miljoonat kristityt ovat kääntyneet tekoälyjumalien puoleen, osoittaa jälleen kerran, ettei perinteinen rukoilu ole mainoslauseiden mukainen kaksisuuntainen keskusteluyhteys. Rukoilu on yksinäistä höpinää ilmaan, ja vaa-ditaan erityisen psykoosiherkkä ihminen – tai sopiva määrä LSD:tä – että voi ”kuulla” päänsä sisällä oman puheensa lisäksi ”Jumalan puhetta”.

Vuonna 2005 Helsingin seurakuntayhtymä järjesti mainoskampanjan otsikolla *Armo – yhteys yläkertaan*. Kampanjaan kuului mainoksia, joissa Lego-ukolta näyttävä ”Jarmo” mainosti rukoilua kuin kännykkäliittymää: mainokset kertoivat miten ”armo-liittymässä” on ”paras kuuluvuus ilman katvealueita”.

Netin keskustelupalstoilla kampanjalle irvittiin raskaasti: ”Armo-liittymäni ei toimi, vaikka sitä kuinka mainostetaan. Mitä nyt tehdä?” Ja: ”Puhelut eivät vaan tunnu menevän läpi. Onko joku myynyt meille täyttä tuubaa?” Kampanjaa ei kirkon omassa piirissäkään pidetty kovin onnistuneena: ilmeisesti rukoilu, johon vastauksena on jatkuvasti vain hiljaisuutta, on niin ikävä vaihtoehto, että kännykän Jeesus-chattikin tuntuu monesta pienemmältä ongelmalta.

On toki kerrassaan järjetön ajatus, että mobiiliapplikaatioiden Jumala-tekstit olisivat missään määrin minkään todellisen Jumalan tuottamia. Mutta historiasta tiedämme, että uskonnossa ihmismieli voi kyetä uskomaan kerrassaan järjettömiin ajatuksiin. Ja onhan raportoitu myös monia tapauksia, joissa ihminen on palavasti ja aidosti rakastunut tekoälyn luomaan keskustelukumppaniin – päätyen uskomaan, että tekstivirran taustalla on pakko olla joku heistä todella välittävä persoona.

Mielemme luoma tietoisuuden illusio tekoälyn edessä on vahva. Joten lienee sittenkin niin, että monet Juma-

la-apsien käyttäjät ajattelevat niiden avulla päässeensä aitoon yhteyteen todellisen persoonallisen Jumalan kanssa. *ChatWithGod*-palvelun tehneen yrityksen pääjohtaja kertookin, että ylivoimaisesti yleisin käyttäjien asiakaspalveluun lähettämä kysymys on: ”Kun keskustelen Jumalan kanssa sovelluksellanne, niin onko se oikea Jumala?”

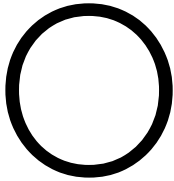
Jeesus-botteja kehittävät ohjelmistoyhtiöt ovat saaneet meneillään olevan AI-buumin johdosta sijoittajilta kymmeniä miljoonia pääomaa palveluidensa laajentamiseen. Sijoittajat kiittävät sitä, että kasvava osa uskovaista kiittää rahansa pappien sijaan heidän yhtiöilleen. Monet papit ovat ilmaisseet paheksuntansa tästä trendistä. Mutta toiset ovat toivottaneet Jeesus-sovellukset tervetulleiksi siinä toivossa, että ne toimisivat ihmisille sisäänheittotuotteena uskontoon ja että nämä sitä kautta päätyisivät myöhemmin ”oikeiden” kirkkojen jäseniksi heidän palkkaansa maksamaan.

TIETEEN, TIEDON JA DEMOKRATIAN PUOLESTA

Humanist Internationalin kongressi Luxemburgissa

JARI PAPUNEN

sallistuin *Humanist Internationalin* kongressiin 4.-6.7.2025 kauniissa Luxemburgissa Suomen delegaattina.

Meitä oli noin 80 edustajaa yli 50 maasta. Avoin seminaari kesti koko ensimmäisen päivän. Toisena päivänä pidettiin vuosikokous, jossa valittiin **Andrew Gibsonin** 10-vuotisen puheenjohtajuuden jatkajaksi **Maggie Ardiente** sekä kolme hallituksen jäsentä.

Myös vuosikokous kesti koko päivän eli kello 9–17. Tämän lisäksi tulivat oheistapahtumat ja illalliset. Kuntoa ja turnauskestävyyttä siis vaadittiin. Ja kaikki englanniksi, jota kukin puhui omalla aksentillaan. Natiiveina englantia puhuvat eivät antaneet mitään armoa hitaammille!

Luxemburgissa muuten paikalliset puhuvat luxemburgia, ja jo 6–7 vuoden iässä alkavat koulussa saksa ja ranska. Sitten, kun nämä kolme kieltä hallitaan, alkaa englantia 14 vuoden iässä. Koska väestö koostuu 80-prosenttisesti muualta tulleista, puhuvat monet vielä esim. portugalia ja italiaa.

Paikalliset bussit ja raitiovaunut ovat ilmaisia ja toimivat sujuvasti. Kongressin pitopaikaksi Luxemburg siis soveltui mainiosti. Edellisestä vierailustani oli viisikymmentä vuotta, enkä aavistanut palaavani vielä kerran tänne tässä roolissa.

Ensi vuoden Maailman humanistikongressin piti olla New Yorkissa, mutta Amerikan Yhdysvaltojen epävakaiden olojen vuoksi monet humanistit pelkäsivät jäävänsä ilman viisumia ja siksi kokous pidetään Kanadan Otawassa heinäkuussa 2026.

Seminaaripäivänä oli kaksi pääesitelmää ja lyhyitä tietoiskuja paneelieineen. Jälkimmäiset käsitelivät hyviksi havaittuja humanistisia käytänteitä eri puolilta maailmaa.

Pääteemana oli avoimen yhteiskunnan vahvistaminen tieteen avulla tai toisin sanoen: Miksi tiedevastaisuus muodostaa uhan avoimelle yhteiskunnalle?

Christian Myers esitelmöi aiheenaan ”Iskeekö obskurantismi (uudistusten ja valistuksen vastustaminen) takaisin? Tiedevastaisuus ja demokratian vastaisuus ovat kuin saman kolikon kaksi puolta”. **Clemens Lintschingerin** aihe oli edellistä täydentävä: ”Miksi demokratiat tarvitsevat vahvaa tiedettä?”

Valistuksen ajoista eli kiteytetysti **Diderot’n** ja **D’Alembertin** ensyklopedian ajoista olemme voineet saada sensuurista, kirkon kontrollista ja vastaavista vapaata tietoa. Kuitenkin tieteen ja vapaa-ajattelun esitaistelijoita uhkasivat (ja uhkaavat alati) erilaiset giljotiinit. *The Index Librorum Prohibitorium* eli kiellettyjen kirjojen luettelo vuosilta 1669–1966 kertoo karua kieltään. Ateismi oli kriminalisoitu Euroopassa, ja vaarallisilla ajatuksilla saattoi olla rannat seuraukset. Samalla on kuitenkin muistettava, että valistus tavoitti vain eliitin: se ei yleensä tavoittanut työväkeä eikä maalaisia.

Vuonna 2025 tilanne on toinen, monimutkaisempi, sillä nyt meillä on Internet ja tekoäly. Demokratia ja tiede eivät ole paralleleja voimia, vaan vapaan yhteiskunnan toisistaan riippuvia pilareita. Ne syntyivät valistuksen

perintönä haastamaan dogmeja, vaatimaan vastuullisuutta ja laittamaan järjen autoritaarisuuden yläpuolelle.

Nyt tämä historiallinen liitto on hyökkäyksen kohteena: demokratia ja tiede joko nousevat tai kaatuvat yhdessä. Obskurantismi, viraali disinformaatio ja ideologinen tiedevastaisuus eivät hämää ja nakerra vain totuutta vaan itse vapautta. Asiantuntijoiden vähättely, toisinaajattelijoiden hiljentäminen ja yleinen järjen käytön vähentyminen eivät tapahdu sattumalta, vaan ne ovat kontrollin strategioita.

On nähtävä illuusion läpi: jos tiedettä sensuroidaan, demokratia vaarantuu; jos demokratia koverretaan ontoksi, tiede politisoidaan tai tukahdutetaan. Molemmat tarvitsevat toisiaan menestyäkseen. Valistuksen ajattelijat ymmärsivät tämän: ihmiskunnan menestys riippuu vapaudesta kyseenalaistaa, oppia ja väitellä, totuutta tarvitsee suojella lailla ja valta on saatava järjen kontrolliin.

Säilyttääksemme tulevaisuutemme meidän täytyy vaatia takaisin valistusta. Tämä ei ole nostalginen ele, vaan poliittinen välttämättömyys. Yhteiskunta, joka ei voi yhdessä käyttää järkeään, ei voi hallita itseään, ei innovoida eikä viime kädessä säilyttää vapauttaan. Taistelkaamme uuden universaalisen demokraattisen valistuksen syntyminen puolesta!

Stand up -koomikko Eeva Vekki: ROASTASIN KIRKKOA LUVAN KANSSA

Helsingiläinen koomikko ja kirjoittaja Eeva Vekki on tuttu paitsi keikkalavoilta myös mm. tv-ohjelmista *Kovan viikon ilta*, *Noin viikon studio* ja *Mad Cook Show*. *Vapaa Ajattelijä* haastatteli Vekkiä joulun alla puhelimitse.

RISTO K. JÄRVINEN

Moi, mitä kuuluu?

Ihan hyvää. Vuodenaika on synkkä, mutta onneksi on keksitty sauna ja kynttilät.

Mikä mielen päällä juuri nyt?

Kateus. Se voi olla hyvä asia, joka saa ihmisessä aikaan muutoksen, mutta missä vaiheessa se muuttuu sisältä päin syöväksi olennoiksi?

Mitä vihaat, mitä rakastat?

Vihaan maissia, rakastan persiljaa.

Mitä harrastat?

Saunomista ja keramiikkaa. Tällä hetkellä teen Helsingin työväenopiston keramiikkakurssilla päitä. Vien ne ensi

keväänä mökille pusikoihin. Käyn uimassa, tykkään lukea ja tehdä ristikoita.

Missä olet hyvä ja missä huono?

Olen tosi huono jonottamisessa ja odottamisessa. Olen hyvä olemaan herkkä. Aistin herkästi toisten tunteita. Sen takia olenkin ehkä päätenyt koomikoksi. Minun on helppo lukea yleisöstä, kuka on valmis juttelemaan ja ketä kohti ei todellakaan kannata mennä. Olen myös hyvä laittamaan ruokaa.

Jumalalla oli paviaanin pää

Oletko kokenut ns. yliluonnollisia ilmiöitä?

Kun olin 3-4-vuotias, minulla oli pehmolelu Lasse-jänis, jolla oli punainen nenä. Pääsiäisenä sen nenä muuttui

vaaleanpunaiseksi. Olin innoissani tapahtuneesta taiasta, mutta aikuisia asia ei juuri kiinnostanut.

Uskoitko lapsena jumalaan?

Meidän perheessä ei kukaan kuulunut kirkkoon, minua ei ole kastettu. Silti kävin seurakunnan päiväkerhossa, ja ehkä aloin vähän uskoa. Jumala oli mielessäni samannäköinen aina: se oli pilven päällä, sillä oli valkoinen iso kaapu ja ehkä vähän siipiä. Sen pään kohdalla oli iso vihainen paviaani, jolla oli torahampaat ja kaikki.

Päiväkerhossa rupesin uskomaan Jeesus-satuihin tosissani. Pääsiäisen aikaan tulin kotiin sokissa, koska meille oli kerrottu, että Jeesus on kuollut ja lisäksi ristiinnaulittu. Koko vuosi meille oli kerrottu, että Jeesus jakaa leipää ja kalaa, parantaa sokeita ja rampoja, mutta sitten se yllättäen tapettiin. Äiti otti minut heti pois kerhosta.

Suhde jumalaan nyt?

Sellaista ei ole. Olen agnostikko. Ajattelen, että olemme kaikki samaa energiaa,

joka vain muuttaa muotoaan. En osaa kuvitella, että olisi jokin erillinen olento, joka jollain tavalla vaikuttaisi elämäämme. Toki tällainen erillinen olento voi olla vaikkapa huonekasvi, jos meditoin ruukun äärellä ja mietin, miten saisin elämästäni paremman. Jotain voi tapahtuakin, kun saa ajatuksensa liikkeelle ja alkaa toimia tavoitteensa eteen.

Meditoitko siis?

En ole mitään kurssia käynyt, yritän vain joskus olla ajattelematta liikaa, tyhjentää mielen. Annan ajatusten tulla, mutta en tartu niihin.

Uskotko mihinkään?

Teatteritaikausko vaikuttaa minuunkin. Kun ihmiset toivottavat hyvää keikkaa, en voi sanoa kiitos, koska pelkään, että se saattaa vaikuttaa negatiivisesti esitykseen. Sauna on pyhä paikka. Siellä hiljennytään ja kunnioitetaan jotain asiaa. En tosin vieläkään tiedä, mikä se asia on.

Miten se, että olet agnostikko, näkyy elämässäsi?

Esimerkiksi siten, että kaksi lastani eivät kuulu mihinkään kirkkoon. Toki, kun olen reissussa, käyn mielelläni katsomassa toisten ihmisten pyhiä paikkoja. Minulla ei ole tarvetta kieltää muiden uskoa. Suomessa ev.lut. kirkko tekee tärkeää sosiaalista työtä, jota kunnioitan ja arvostan.

Mitä sanoisit Jeesukselle, jos hän kävelisi Helsingin Hämeentiellä vastaan?

Muuta veteni viiniksi! Lähde kaljalle!

Mitä pitäisi tapahtua, että alkaisit uskoa Jumalaan?

Olen ymmärtänyt, että uskon tuleminen on hyvin voimakas kokemus, niin merkityksellinen ja iso, että jyrää kaiken yli. En voisi kuvitella päätyväni sellaiseen, mutta ”never say never”. Tällaiseen tapahtumaan ehkä vaaditaan, että on syvällä, kaipaa isoa muutosta ja on pisteessä, jossa ei ole enää mitään menettävää. Vielä minulle ei ole tapahtunut niin, vaikka aika syvällä olen käynytkin.

Jeesus-aplodit

Miksi stand up?

Siinä on jotain hienoa, kaunista ja ihanaa, kun ihmiset nauravat yhdessä. Siinä iskee ehkä harhainen olo, että olemme kaikki samalla sivulla – ainakin sen hetken, jolloin nauramme.

Onko sinulla juttuja uskonnoista?

Ainakin yksi. Vedän usein ns. taputus-harjoitukset yleisölle. Yksi manööveri on Jeesus-aplodit.

Millaiset ne ovat?

Pitää tulla paikan päälle katsomaan, jos haluaa nähdä.

Mikä uskonnoissa naurattaa?

Koodisto. Vaikka olemme maallistuneet, on uskonto vieläkin eräällä tavalla tabu. Siitä kun vitsailee, ilmassa on jotain pyhäinhävääistystä. Aina kun puhuu uskonosta, luo jännitteen. Uskonto on helppo kohde. Tietysti vitsin pitää olla hyvä.

Saako Jumalaa pilkata?

Totta kai saa. Surkea olisi sellainen jumala, jota ei saisi. Ihan mistä tahansa saa tehdä huumoria, mutta eri asia on, että kannattaako.

Oletko esiintynyt uskovoisille?

Vedin kirkkopäivillä Oulussa seurakuntavaaliroastin, jossa pilkkasin kirkkoa hyväntahtoisesti. Se oli menestys. Yleisö nauroi ja tilaajat kiittelivät. Kukaan ei tiettävästi suuttunut, ehkä paikalle hakeutuneet olivat avomielisiä. Vitsailin mm. kirkon jäsenmäärän romahtamisesta tasolle, jossa suomalaisilla on enemmän S-etukortteja kuin kirkon jäsenyyksiä. Sanoin, että kirkon pitäisi muuttua seksikkäämmäksi ja nuorekkaammaksi, jos se meinaa jollain tavalla pärjätä. Keikkani olikin nähtävästi osa heidän vaikuttamiskampanjaansa. Sillä, että sain luvalla pilkata heidän vanhoja arvojaan, haluttiin osoittaa, että kirkko voi olla myös avarakatseinen.

Olet tehnyt poliittista satiiria tv:ssä, millaisia vitsejä kristillisistä syntyy?

Päivi Räsänen on vakkariaihe. Hän on helppo kohde, koska kaikki tietävät hänet ja hänen kovat arvonsa. Mehukasta vitsimateriaalia syntyy myös, jos joku kirkkoherra törttöilee. Komiikka syntyy ristiriidasta, sillä hänenhän pitäisi olla esimerkkinä ihmisille, eikä mokailla.

Mikä uskonnoissa vihastuttaa?

Se, kun uskontoa käytetään välineenä pönkittämään omaa valtaa ja alistamaan muita ihmisiä, olivat he sitten naisia, lapsia, homoseksuaaleja tai ihan keitä tahansa. Se, ettei asioista keskustella, vaan ainoastaan todetaan, että näin on aina tehty.

Mitä hyvää uskonnoissa on?

Sosiaalinen diakoniyö, ihmisten aut-

taminen. Olisi typeryyttä, jos sanoisin, etten allekirjoita mitään kristillisistä arvoista, sillä kyllähän minäkin olen sitä mieltä, että ”älä tapa”. Etiikasta ja moraalista keskusteleminen on tärkeää, ja ehkä sitä tulee harrastettua enemmän, jos kuuluu kirkkoon.

Opettaja kielsi kertomasta tapahtuneesta kotona

Millä silmin katsot luterilaista kirkkoamme?

Omin silmin. Ikkunastani näkyy Paavalin kirkon torni. Kyllä kirkolla on kyydissä pysymistä. Moni mieltii, mihin kirkkoa oikeasti tänä päivänä tarvitsee. Kirkko tarvitsee uutta väkeä osoittamaan sen.

Käyvätkö lapsesi ET-tunneilla?

Ovat käyneet ET:ssä koko ajan. Jossain vaiheessa Vallilan ala-asteella oli koko Suomessa eniten ET-oppilaita. Molempien luokalla vähemmistössä ovat olleet ne, jotka ovat käyneet uskonnon tunneilla.

Omana kouluajanani meidän luokalla oli kaksi ET-oppilasta, minä ja Heidi. Olimme alinta kastia. Meitä pidettiin jonain hippilahkon jäsenenä. Tokalla tai kolmannella luokallemme tuli Afrikassa ollut lähetyssaarnaaja puhumaan ja näyttämään dioja. Keskikille oppilaille jaettiin uudet testamentit ja psalmit, sellainen pieni punainen kirja. Myös minun ja Heidin piti ottaa ne vastaan ja kiittää. Emme saaneet kertoa, että olemme ET:ssä. Tunnin jälkeen opettaja otti meiltä kahdelta ne kirjat pois. Hän sanoi, ettemme saa kertoa asiasta kotona, emme edes sitä, että olemme joutuneet osallistumaan tällaiselle tunnille.

Mitä tapahtuu kuoleman jälkeen?

Tietoisuuteni hajoaa ja muutun energiapölyksi, mutta ei hätää, en ole tulossa kummittelemaan.

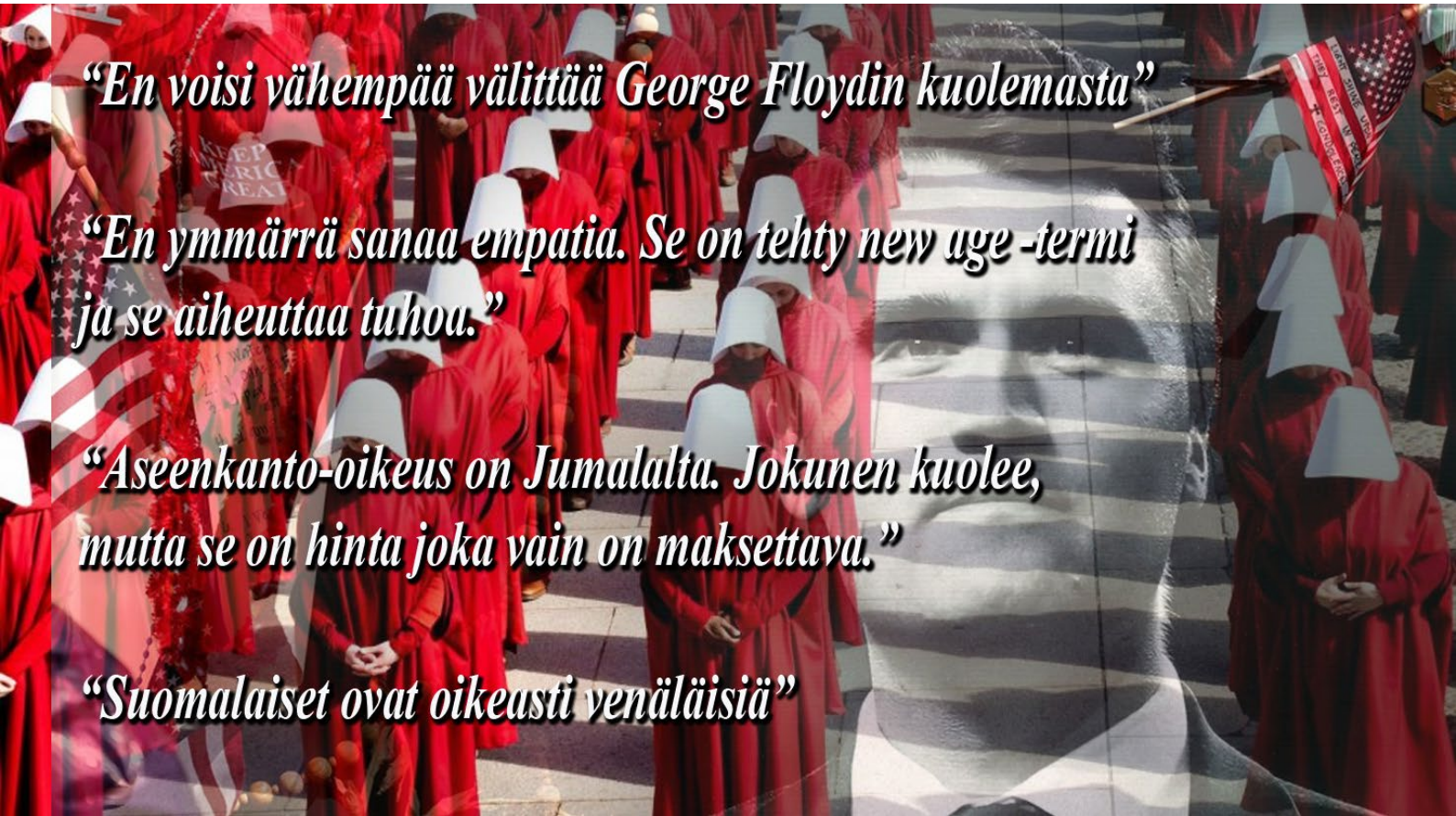
Millainen on koomikon joulu?

Perhejoulu. Syödään hyvin, hengailaan perheenjäsenten ja ystävien kanssa. Lahjoja saattaa tulla jakamaan jokin hahmo, esimerkiksi poro.

Saako presidentti toivottaa Jumalan siunausta uudenvuodenpuheessaan?

Saa, mutta onko pakko?

Kovan viikon ilta jatkuu Yle TV1:ssä maaliskuussa. eevavekki.fi

“En voisi vähempää välittää George Floydin kuolemasta”

“En ymmärrä sanaa empatia. Se on tehty new age -termi ja se aiheuttaa tuhoa.”

“Aseenkanto-oikeus on Jumalalta. Jokunen kuolee, mutta se on hinta joka vain on maksettava.”

“Suomalaiset ovat oikeasti venäläisiä”

UUSKONSERVATISMI VAARANTAA TERVEYTESI

YKIRÄIKKÄLÄ

Kansalliskonservatismi nousua on nähty usean vuoden ajan eri puolilla maailmaa. Se näkyy arvojen kovenemisena, vastakkain asettautumisten lisääntymisinä, dialogin vähenemisenä ja autoritäärisen johtamisetoksen toteuttamisena. Vastikään Slovakia muutti itsevaltaisia johtamistapoja omaksuneen pääministeri **Robert Ficon** johdolla perustuslakia niin, että mm. on vain kaksi sukupuolta: mies ja nainen ja adoptio-oikeus vain

heteropareille. Fico totesi myös, että Slovakian tulee ”sitouttaa maa sisäisiin arvoihinsa”, mikä on ”paras keino vastata länsimaisten yhteiskuntien romahdukseen, jossa edistyksellisyys ja liberaalisuus menevät kaiken edelle”. Fico toteuttaa samankaltaista oikeistoniihilististä politiikkaa kuin Unkarin itsevaltainen **Victor Orban**.

USA on luisunut nopeasti kansalliskonservatiiviseen hetteikköön, jossa mukana on Slovakiaa ja Unkaria vahvemmin äärioikeistolainen kristillisyys.

28.9. Hesarissa psykiatrian emeritusprofessori **Matti Isohanni** kirjoitti: ”Vanhat miehet ovat vaarallisia vallas-

sa.” Hänen mukaansa yksi syy ihmiskunnan historian väkivaltaisuuteen on ”puoliksi kesyyntyneen ihmispedon valmius ripustautua vallanahneisiin vanhoihin miesjohtajiin”. Näitä ovat esim. **Donald Trump**, **Vladimir Putin**, **Xi Jinping**, **Ali Khamenei** ja **Benjamin Netanjahu**. Isohannin mukaan tällaisia miehiä agraariaikaan jumittuneilla aivoilla monet meistä äänestämme. Nämä miehet edistävät tuhoavuutta, mikä kaikesta päätellen näyttää pitävän paikkansa.

USA:ssa oli varsinkin 60-luvulla sisäistä poliittista väkivaltaa, mikä väheni selvästi myöhempinä aikoina. Nyt se on nostanut jälleen päätään.

Tästä voisivat äärioikeistolaiset kritityt ja näiden valtaan nostama Trump syyttää itseään. Trumpin vallankaappausyritys loppiaisena 2021 oli rajua poliittisen väkivallan ilmentymä.

Mutta sitten on myös nuoria miehiä, joilla eetos on varsin samankaltainen. Syyskuussa Utah Valleyn yliopistolla murhattu **Charlie Kirk** edusti Trumpin kannattajien konservatiiviskristillistä ääriajattelua. Hän keräsi valtaisan idoliaan ihannoivan joukon nuoria. Hänen erittäin tymeät näkemysensä naisten, sukupuolivähemmistöjen ja väärän väristen ihmisten paikasta opposivat käsittämättömään määrään nuoria. Tämä tietty kertoo paljon USA:n poliittisesta kahtiajakautumisesta, mitä on ollut nähtävissä vuosien ajan myös Euroopan maissa. Tätä kansallisasjatteluja etnonationalismia on esiintynyt aina ja kautta historian monissa maissa ja kulttuureissa, mutta viime vuosina hyvinvoivissa ja pintapuolisesti demokraattisissa länsimaissa tähän on vasta nyt herätty. Kehitys tähän tilanteeseen lienee lähtenyt kommunistisen itäblogin hajotua eräänlaisena vasta-aaltona.

Väkivalta, oli se sitten poliittista, kansallista, uskonnollista tai muuttaman henkilön välistä, on aina onnetonta. Se hajottaa ja romuttaa kaikkea sitä mitä on rakennettu ja sitä mikä on arvokasta. Charlie Kirkin ampujan motiivit lienevät hämääriä. Varsinaisesti poliittinen murha se ei ollut. Ampuja oli kotoisin konservatiivisesta ja republikaanisesta perheestä. Jos mikä tahansa murha on onneton, oli Kirkin murha kaikin puolin onneton. Se välineellistettiin politiikan teolle.

Kuuluisan henkilön murha laukaisee aina huhujen ja disinformaation tulvan. Kirkin ampumisen jälkeen tekijästä lähti heti liikkeelle opportunistista disinformaatiota. Hänen kerrottiin olevan transsukupuolinen ja kaikkea sitä mikä uhkaa kansakuntaa. *Wall Street Journal*, *New York Times* ja monet muut mediat asioita tarkemmin selvittämättä levittivät äärioikeistolaisen syöttämää narratiivia. Eräs konservatiivinen aktivisti, **Joey Mannarino**, jolla on 640 000 seuraajaa X:ssä ja joka on läheisissä väleissä republikaanien kanssa, kirjoitti: ”Jos Charlie Kirkin tappanut henkilö oli trans, sille lajille ei voida enää osoittaa armoa”.

Yksi kongressin republikaaniedustaja julisti transsukupuolisuuden to-

taaliseksi sairaudeksi. Eräs kongressin republikaaniedustaja ilmoitti somessa heti Kirkin ampumisen jälkeen, että on ”aika palauttaa kuolemanrangaistus”. Sen jälkeen, kun tietoon tuli ampujan olleen valkoinen hetero ja republikaaniperheestä lähtöisin, hän ilmoitti: ”Tiedämme, että Kirk haluaisi meidän rukoilevan niin pahantahitoisen ja eksyneen yksilön kuin **Tyler Robinsonin** puolesta, että hän löytäisi Jeesuksen.”

Kun poliitikot argumentoivat näin, ei se ainakaan vähennä oikeasti poliittisen väkivallan mahdollisuutta. **Donald Trump Jr.** ei paljon ilmapiiriä keventynyt Kirkin salamurhan jälkeen *Fox Newsin* haastattelussa: ”En rehellisesti sanottuna voi nimetä yhtäkään joukkoampumista viimeisen vuoden tai kahden aikana Amerikassa, jota ei olisi tehnyt transsukupuolinen hullu, joka on luultavasti saanut hormoneja kolmevuotiaasta asti.” Presidentin poika. Demokratioissa tuollaista on vaikea kuvitella julkisesti lausuttavan, ainakaan ilman seurauksia.

Charlie Kirkin murhaaja ei ollut tämän poliittinen vastustaja, vaan häiriintynyt yksilö, ajattelussaan äärimpi kuin Kirk. Näitä vinoja ääriajattelijointa olivat myös suurin osa niistä, jotka Trumpin kehotuksesta väkivalloin tunkeutuivat Capitoliin tämän hävityä presidentinvaalit.

Charlie Kirk joutui murhatuksi siksi, että hän oli poliittisesti aktiivinen maassa, jossa poliittinen arroganssi ja polarisaatio on kärjistynyt, vaikka ampujan motiivit olivatkin sekopäisiä. Mutta Kirk itse oli mieliteissään yhteiskunnallista rauhaa vaarantava.

Kirk saarnasi yleisöilleen, että ”LGBTQ-agenda” vahingoittaa lapsia, kirkon ja valtion ei tule ole erillisiä, ”Gender-ideologiaa” noudattavat professorit on ilmiannettava, mustat vaeltelevat kaupungeissa huvikseen iskeäkseen valkoiisiin ihmisiin, väestönvaihto ei ole teoria vaan todellisuutta ja että ilmastonmuutos on suunnilleen humpuukia ellei jopa salaliitto.

Kirk edusti ajattelua, jossa vain heteroilla on oikeus, ellei peräti velvollisuus, perustaa perheitä, suurta kansallista tarinaa, johon on poimitu historiasta paloja sieltä täältä tukemaan omaa narratiivia. Kansaa ohjataan konservatiivis-kristillisin arvoin. Heidän mukaansa kansa normijärjellä haluavatkin elää näin.

Hän oli myös todennut, että syrjinnän kieltäminen rodun, ihonvärin, uskonnon, sukupuolen tai kansalaisuuden perusteella vuoden 1964 kansalaisoikeuslailla oli valtava virhe, että aseista johtuvat kuolemat nyt vain ovat hyväksyttävä, että vapaus kantaa asetta säilyy. Ja perustuslain toinen lisäys eli aseenkanto-oikeus on Jumalalta saatu oikeus. Että rokotusvaatimukset ovat apartheidia. Että abortit ovat kiellettävä kategorisesti. Myös raiskausten uhreilta. Että abortti on pahempi asia kuin holokausti. Että sukupuolienkorjaushoitoja tekevät lääkärit tulisi viedä Nürnberg-oikeudenkäynteihin. Että homoseksuaaleille tulee langettaa kuolemanrangaistuksia, koska Raamattu. Maailmanpolitiikasta, kuten Gazasta ja Ukrainasta hän lausui päättömyyksiä. Syyllisti uhrin.

Raamatullisesti Kirk tarttui aseeseen ja siihen hän hukkuu, vaikka oli somessa julistanut, että ”aseet säästävät henkiä”. Hän oli rakentanut väkivallan kulttuurin maalittamalla henkilöitä, joiden hän katsoi vaarantavan ”perinteisiä perhearvoja” tai jotka olivat liberaaleja tai muuten vaaransivat ”amerikkalaisen ideaalin”. Hän julkusti listoja, joissa nimesi akateemisia ym. henkilöitä, jotka eivät hyväksyneet MAGA-ideologiaa ja kehtasivat arvostella Trumpin hallintoa. Näitä myös vainottiin. Kirk lietsoi vihaa ja toiseuttamista ulottaen sen myös toisiin kansoihin. Trumpia, **J.D. Vancea** eikä USA:n evankelikaaleja ja oikeistokristittyjä se ei häirinnyt.

Tämä ideologinen konservativismi ja kristillisenationalismi USA:ssa lienee kuitenkin historiallisesti lyhytaikainen ilmiö. Ei vähiten siksi, että siinä paradoksaalisesti kaiken kunnollisuuden ja ”perinteisten arvojen” nimissä halveksutaan niitä arvoja ja periaatteita, joihin Yhdysvallat on aikoinaan perustunut ja joita valtion perustajat ajoivat: vapaus, uskonnonvapaus, oikeusvaltio sekä valtion ja uskonnon täysi erillisuus. Sillä lisätään polarisaatiota, josta ei yleensä ole hyviä seurauksia – varsinkin, jos toinen osapuoli on enimmäkseen konservatiiviskristillinen. Tosin maan kaksipuoluejärjestelmä on antanut hyvän maaperän polarisaatiolle. Mutta nyt näyttää maa menevän suuntaan, mistä **Margaret Atwood** jo 40 vuotta sitten varoitti *Orjattaresi*-kirjassa. Tehkää parannus! Gilead on lähellä!

VÄINÖ VOIPIO -PALKINTO VAPAALLE SIVIILIVIHKIJÄLLE

Tero Pakkala / tahdotko.fi

Vapaa-ajattelijain liiton Väinö Voipio -palkinto 2025 on myönnetty oikeustieteen maisteri **Sanna Harjulle** pitkäaikaisesta työstä uskonnottomana vihkijänä. Hän on toiminut Pirkanmaalla viranomaisen valtuuttamana vapaana siviilivihiäjänä jo yli kymmenen vuotta ja kertoo käyneensä peräti 77 vihkipaikassa hoitamassa avioliittoon vihkimisen. Hän myös ylläpitää sivua tahdotko.fi.

Sanna Harju sanoi kiitospuheensa olevansa erittäin otettu Väinö Voipio-palkinnon saamisesta ja ottavansa tunnustuksen vastaan todella iloisin ja kiitollisin mielin. Samalla hän kiitti yhteistyöstä, jonka avulla palkintosumma voidaan lahjoittaa lasten ja nuorten hyväksi tehtävään järjestötyöhön *Aseman lapset ry:lle*.

- Tuntuu luonnollisesti hyvältä, että tehty työ tulee tällä tavalla nähdyksi. Näiden vuosien aikana, kun olen saanut tätä tehdä, tästä on muodostunut vähän niin kuin elämäntapa. Siihen kuuluu lu-

kemattomia iltoja ja viikonloppuja tien päällä Pirkanmaan eri kolkissa, erilaisissa juhlataloissa, ravintoloissa, suurissa ja pienissä yksityiskodeissa, kotipihoilla, mökeillä ja välillä ihan metsässäkin.

- Sivutoiminen vihkiminen antaa paljon, mutta luonteensa vuoksi se myös kysyy omistautumista ja ehkä jonkin sortin... kutsumustakin. Avioliitto on yhteiskunnallinen instituutio ja avioliiton solmiminen totta kai juridinen toimitus. Mutta samalla se on myös niin paljon enemmän. Se on vihitäville merkitystä täynnä oleva hetki, joka tulee osaksi heidän muistojaan ja heidän elämänsä tarinaa.

- Siksi vihkiyö on aina ensi sijassa ihmistyötä. Nämä kaksi ihmistä tässä edessäni, heidän tahtonsa ja aikomuksensa olla ja elää yhdessä, toisiaan rakastaen, elämän ilot ja vaikeudet kohdaten. Siinä on se tämän toimen kimalteleva ydin, se ajatus, joka minua itseäni kaikkein syvimmin koskettaa kerta kerran jälkeen uudestaan.

- Lämmin kiitokseni vielä Suomen Vapaa-ajattelijain liitolle.

tahdotko.fi

Kiitospuhe kuultiin Tampereen vapaa-ajattelijain 80-vuotisjuhlassa videon välityksellä. [Vapaa Ajattelija kertoi Sanna Harjun toiminnasta jo numerossa 4/2017, sivulla 19.](#)

Siviilivihiämisten osuus kaikista avioliittoon vihkimisistä koko maassa on lisääntynyt viime vuosina. Niiden osuus oli viime vuonna noin 60 prosenttia.

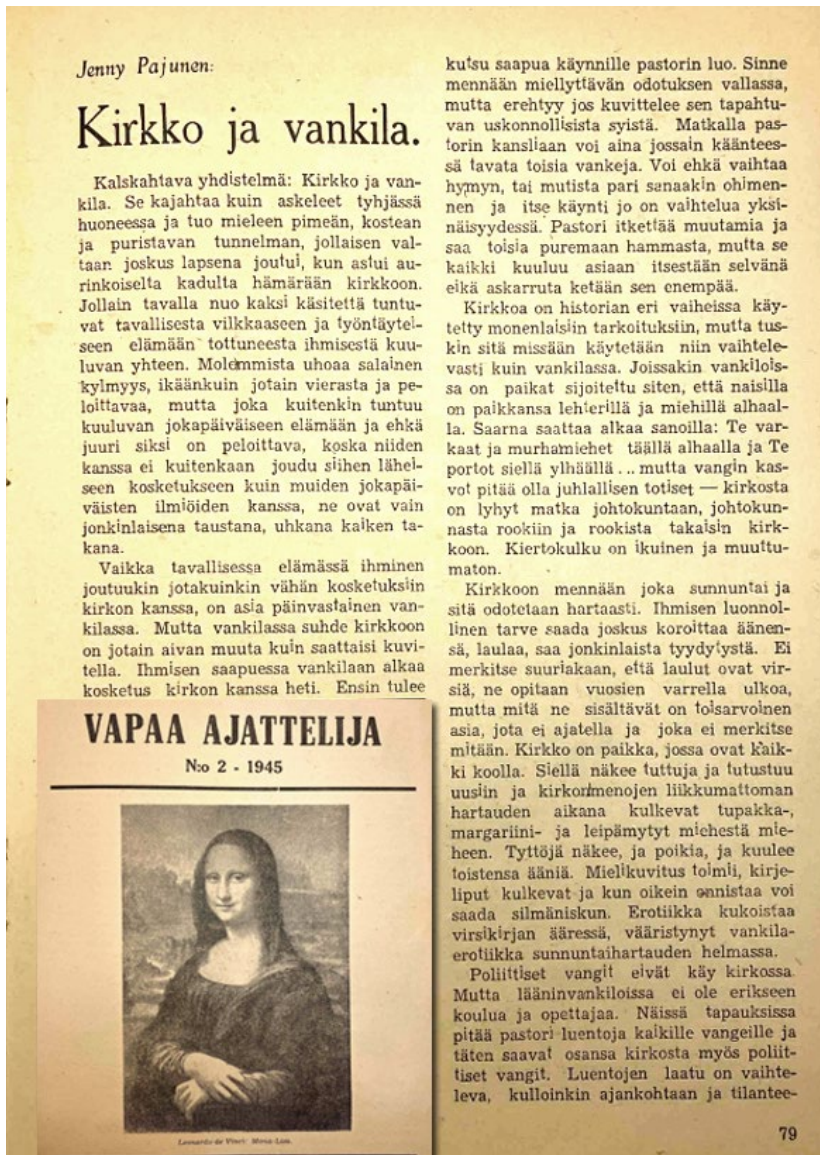
VAPAA AJATTELIJA 80 VUOTTA SITTEN

Vapaa-ajattelijoiden liitto ryhtyi julkaisemaan *Vapaa Ajattelija* -lehteä 80 vuotta sitten. Se on yksi Suomen vanhimpia yhä ilmestyviä aikakauslehtiä. Edelle menee lähinnä *Koiramme* (1896), *Apu* (1933), *Pirkka* (1933) ja *Seura* (1934).

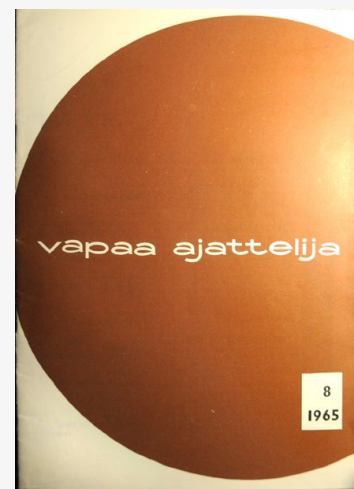
Aikanaan radiojumalanpalveluksia vastustettiin. Nimittäin sanankuulijoista ei tiennyt, mitä he kotonaan menojen aikana tekivät. Saattoivat juoda kaffetta tai polttaa körssiä. Mutta lopulta jumalanpalveluksia radioitiin

vankilastakin. Useimmissa suljetuissa vankiloissa on edelleen vankilapappi. Joissain on vankiladiakoni – valtion palkkaamia vankilasielunhoitajia yhtä kaikki. Yksi merkki siitä, että kirkolla on vieläkin vahva asema yhteiskunnassamme.

80 vuotta sitten ompelija, toimittaja ja kirjailija **Jenny Pajunen** (30.7.1909 – 11.3.1978) kirjoitti *Vapaa Ajattelijaan* 2/1945 varsin modernin oloisen artikkelin kirkosta ja vankilasta.

**VAPAA
AJATTELIJA
60 VUOTTA
SITTEN**

” Jo viime keväänä viittasin vankiloissa vallitsevaan uskonpakkoon, joka on seurauksena valtionkirkkojärjestelmästämmme. On syytä palata asiaan, koska periaatteessa vangilla ei ole mahdollisuutta lainkaan kirkosta eroamiseen, sillä eroamassahan täytyy käydä henkilökohtaisesti sen seurakunnan kirkkoherranvirastossa, johon kuuluu. Lain mukaan ei kirjallinen eroamispyyntö ole pätevä.

Tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa ilmenee Uskonvapauslain keskeneräisyys erikseen selvästi, sillä ei kai vapausrangaistuksen tarkoituksena ole estää ihmistä myös ajattelemasta. Ilmeisesti kuitenkin uskovaiset kuvittelevat yleisesti kristillisen aivopesun kuuluvan osana rangaistukseen...” (Timo I. Vasama 8/65)

WILMA AUKI – NYTKÖ SE TAISTELU ALKAA?

• Siiri Salminen •

Lapseni aloitti koulun. Repu selässä ja silmät kirkkaina hän asteli tulevaisuutta kohti – ja minä mietin, milloin joudun kirjoittamaan ensimmäisen passiivis-aggressiivisen viestin Wilmaan. Voi olla vasta ensi viikolla, voi olla tänään. Riippuu siitä, kuuluuko aamunavauksessa heti jumalan sana vai odotetaan sentään ensi maanantaihin. Siis apua! Hiukan jännittyneenä odotan tulevaa hankalan vanhemman roolia. Sitä, jossa taistelen kohteliaasti, mutta päättäväisesti lasteni ihmisoikeuksien puolesta. Lapseni osaa kyllä pukea kengät

jalkaan, mutta ei ehkä vielä sanoittaa, miksi on ikävää olla se outo lapsi, joka ei mene kirkkoon, ei laula enkelilauluja eikä sytytä adventtikynttilöitä kuten ”jouluna kuuluisi”.

Meidän joulumme on aivan tavallinen suomalainen keskitalven juhla, eli jol, jul, yule, yuletid tai suomeksi joulu. Kalenterit, kuusi, piparit ja lahjat – kaikki löytyy. Aattona syödään hyvin ja avataan paketit. Ei siinä ole mitään mystistä. Jotkut muistuttavat, että jouluna kristityt juhlivat myös pyhimystään. Hienoa heille! Antaa palaa. Minä en edes tiedä, millainen se ”kristillinen joulu” on. Luetaanko siellä Raamattua ääneen? Kuka tuo sen?

Mutta koulu... Koulu tuntuu välillä olevan pienimuotoinen seurakunnan alajaosto. On adventtikynttilää, enkeliä laulussa ja kirkkoretkeä. Kaikki tietenkin ”perinteen nimissä”. Aivan kuin sana ”perinne” olisi jotakin taikapölyä, joka poistaisi kaiken uskonnollisen sisällön ja tekisi uskonnollisista rituaaleista ihanan neutraaleja. Todellisuudessa perinne tarkoittaa vain vanhoja tapoja, ja niiden käyttäminen argumenttina on yhtä vahvaa ajattelua kuin huutaa: ”Näin on aina ennenkin tehty!”. Toisin sanoen: sysihuono perustelu.

Ongelma ei ole uskonto sinänsä. Kristityn perheen lapset saavat tietenkin kasvaa uskossaan – kotona ja seurakunnassa. Mutta koulun tehtävä ei ole olla uskontokasvatuksen jakelupiste. Ja jos koulu esittää kristinuskon normaalin, kaiken muun ollessa poikkeavaa, vaihtoehtoista tai suvaittavaa, se ei enää ole neutraali. Se on vinoutunut.

Meidän perheessämme ei ole tipaakaan kristillisyyttä. Emme tarvitse suvaitsemista. Tarvitsemme vain *neutraalin ja sekulaarin peruskoulun*. Tarvitsemme koulun, jossa ei julisteta mitään uskonoppia tai rituaalia ”normaaliksi” eikä leimata mitään muuta kummalliseksi, korvaavaksi tai vaihtoehtoiseksi. Koulun, jossa keskitytään lukemaan, laskemaan ja oppimaan – ei hiljentymään tai vaikeutamaan uskonnollisuuden edessä tai oppimaan suvaitsevaisuutta puremalla hammasta, kun jälleen kristinuskoa tuputetaan. Tarvitsemme ihan vain koulun, jossa lapset voivat kasvaa ihmisiksi, ei uskontokunnan jäseniksi.

En vihaa uskontoa, vaan rakastan tasa-arvoa. Ja vielä enemmän rakastan lapsiani. En halua heidän joutuvan syrjityiksi – hiljaa, vähitellen, perinteen nimissä.

Siksi en aio olla hiljaa minäkään.

HELSINGIN VAPAREILLE UUSI PUHEENJOHTAJA

Ensi vuonna 90 vuotta täyttävä *Helsingin seudun vapaa-ajattelijat* valitsi uudeksi puheenjohtajaksi **Siiri Salmisen**. Hän seuraa muutama vuoden puheenjohtajana toiminutta **Esa Ylikoskea** sekä tämän edeltäjiä **Jape Lovénia** ja **Binar Mustafaa**.

Siiri Salminen on 35-vuotias kahden lapsen äiti Espoosta, koulutukseltaan diplomi-insinööri.

Yhdistys aikoo juhlistaa 90-vuotistaivaltaan alkusyksyllä 2026. Yhdistys jatkaa *Uskomaton*-lehden julkaisua yhteistyössä *Vapaa Ajattelijan* -lehden kanssa.

Yhdistys lisää elämäntutkimustiedon stipendien määrää niin peruskoulun päättävillä kuin uusille ylioppilaille,

ja lisäksi stipendien summaa voidaan yhdistyksen saaman lahjoituksen turvin korottaa vähintään indeksikorotuksen verran.

SEKULAARI SITAATTI

Tuhkaa ei luovuteta krematoriosta omaisille ennen kuin hautauspaikka ja -ajankohta on ilmoitettu. Jos tuhka kätketään seurakunnan maahan, seurakunnan edustaja on paikalla. Mutta jos sanoo hautaavansa tuhkan itse omalle maalle, ilmoitus perustuu luottamukseen, että näin todella tapahtuu. Tuhkaa ei saa jakaa osiin. Ihminen on yksi, kokonaisuus.”

*Juha Seppälä,
Kehtolaulun koordinaattori, 2025*

TE OPITTE TUNTEMAAN TOTUUDEN, JA TOTUUS TEKEE TEISTÄ VAPAITA (JOH. 8:32)

YKI RÄIKKÄLÄ

Totuus on kova sana. Tuskin on toista sanaa, jota universaalisti ja jokapäiväisesti on käytetty ja ymmärretty niin paljon väärin.

Ja sitä on käytetty opportunistisesti ajamaan tiettyjä tarkoituksia. ”Kansanedustajatoverini puhuu muunneltua totuutta”, sanotaan joskus Suomen eduskunnassa, jossa sanaa ”valehdella” ei sovi käyttää. *Muunneltu totuus* sopii hyvin suomenkieliseksi vastineeksi disinformaatiolle. Vähän totta siteeksi, mutta muuten käytännössä puppupuhetta. Maailmassa ei liene hallintoa, jossa tätä ei olisi käytetty alamaisten

manipuloimiseen tavalla tai toisella, uskonnoista puhumattakaan.

Satakunnan Kansa / Länsi-Suomi -sanomalehdessä julkaistiin 16.10. yleisönosastonkirjoitus, jossa eräs Jehovan todistaja todisteli oman uskonyhteisön erinomaisuutta ja sen ystävällistä, empaattista ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa eetosta. Tämä oli pahoittanut mielensä siitä, kun muutama viikko aikaisemmin sama lehti oli julkaissut artikkelin, jossa yhteisöstä eronnut keski-ikäinen nainen kertoi ikävistä kokemuksistaan Jehovan todistaja -perheestä kasvamisestaan. Hän oli uskaltanut erota vasta vanhempiensa kuoltua.

Akateemiset tutkimukset ovat tuoneet esiin, miten Jehovan todistajat osoittavat suurta kunnioitusta elämää ja

ihmisarvoa kohtaan ja että heidän opetuksensa korostavat yksilön vapautta tehdä omia ratkaisujaan. (Artemyev 2021, Besier 2003)

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on vahvistanut Jehovan todistajien uskonnollisen aseman. Mutta siihen se ei liene ottanut kantaa, olisiko yhteisön toiminta relevanttia suhteessa ihmisoikeuksiin. Jehovan todistajat siinä missä muut lahkot ja hörhöliikkeet eivät suinkaan anna jäsenilleen yksilönvapauksia tai vapautta tehdä omia ratkaisujaan, vaikka näin ulospäin mielellään näyttäytyisivätkin. Jos sen oman ratkaisun tekee, on se ero liikkeestä.

Uskonnot ovat hyvä esimerkki siitä, miten dis- ja misinformaatio esiintyvät kiinteästi toisiinsa liittyen. Abrahami-

laiset uskonnot ovat syntyneet pitkien aikojen kuluessa, ja näiden kehittäjillä oli oman aikansa primitiiviset käsitykset maailmasta, toiseudesta, sukupuolten rooleista ja kansojen tasatai eriarvoisuudesta. Todennäköisesti suuri osa uskontojen kirjoittajista kuitenkin on heittänyt omiaan sekaan soppaan. Uskontojen tekstejä edelleen kopioitaessa näin usein kävi. Vuosisatojen kuluessa tekstit ovat muuntuneet ja siten ovat käytännössä kokonaan joko dis- tai misinformaatiota.

Autoritääriset hallinnot suosivat epätiedon käyttämistä omiin tarkoituksiinsa. **Vladimir Putinin** Venäjä on nykyisin edustava esimerkki disinformaation järjestelmällisestä käytöstä. On mielenkiintoista, että ilmeisesti termi *disinformaatio* on peräisin juuri Venäjän kielestä. Ilmeisesti sanaa *dezinformatsija* käytettiin Neuvostoliitossa jo vuonna 1949. Se oli Putinin ihaileman **Josif Stalinin** aikaa. Neuvostoliiton aikana maa syytti muita siitä, mitä itse tekivät. Ja niin toimii Putinin Venäjä nytkin. Orwellilainen uuskielikulttuuri on palannut Venäjälle. Ne, jotka näkevät sen läpi, ovat hiljaa, koska järjestelmä rankaisee ankarasti vastaan hangoittelijoita, aivan kuten romaanissa *1984*.

Aivan kuten kävi Neuvostoliiton aikana ennen *glasnostia*. Neuvostoliitossa oli aikoinaan vitsi, joka kuului näin: ”Vanki kyselee vankilan kirjastosta erästä kirjaa. Vartija toteaa, että kirjaa täällä ei ole, mutta kirjailija on.”

Tätä vitsiä kerrotaan nykyisin Turkissa, jossa myös media on suitsittu ja omaa totuuttaan saa levittää lähinnä vain yksinvaltiain **Erdogan**.

USA:n presidentti **Trump** väitti hiljakkoin, että Nigeriassa massamurhataan kristittyjä, ja uhkasi puuttua asiaan peräti sotatoimilla. Väitteessä on vain siteeksi totta, eikä Trump liene siitä tunnu piittaavankaan. Eri asia on se, onko kyse dis- vai misinformaatiosta. Trumpin ailahtelevaisuuden ja levottomat puheet huomioon ottaen tätä kirjoitettaessa sitä ei voi tietää. Mutta varsin selvää on, että hän on usein tiedostaen päästellyt silkkaa pötypuhetta kannattajiensa mieliksi.

Suomessa on viime vuosina esiintynyt kampanjointia tärkeää kansallista instituutiota, *Yleä* vastaan. Siinä on esitetty, että Ylen tiedonvälitys on puolueellista sekä julkisia varoja tuhlaava. Väite, että Yle olisi puolueellinen, on hatusta vedetty, eikä sille ole perustetta. Väitteen esittäjillä todennäköisesti on oma lehmä ojassa eli nämä haluavat oman totuutensa tulevan enemmän esille. Tai pelkästään sen. Kyse on median suitsimisesta ja painostamisesta palvelemaan omaa agenda. Tämä kaava on historian saatossa nähty useaan kertaan ja nähdään edelleen autoritäärisissä maissa. On esitetty jopa Ylen lakauttamista. Sitä ei tietenkään tapahdu, mutta voi miettiä, mitä seurauksia sillä olisi. Tyhjiön täyttäisi kaupalliset mediat, joita ei sido mikään parlamentaar-

rinen elin. Nämä laulavat sen lauluja, joka maksaa. Tällainen mediakenttä ei kyllä ajaisi Suomen ja suomalaisten etua. Se ajaisi nimenomaan disinformaation lisääntymistä.

Moskovan patriarkka **Kirill** on entinen *KGB:n* upseeri ja Putinin lämmin tukija, ja toisinpäin. Kirill siirtyi epätiedon järjestelmästä toiseen, ortodoksikirkkoon. Kremlin ja Moskovan patriarkaatin kiinteä yhteys on hyvä esimerkki aikojen takaisesta järjestelmästä, jossa uskonto toimii vallanpitäjän välineenä. Patriarkka Kirill on levittänyt Kremlin propagandaa ja tahallisesti vääristeltyjä ”totuuksia” Ukrainasta. Tosin Venäjän ortodoksikirkko on toiminut vallanpitäjien ehdoilla jo Stalinin ajoista lähtien. Toisen maailmansodan aikana pragmatikko ja entinen pappiseminaarilainen Stalin ymmärsi tarvitsevansa kirkkoa taisteluhenkä vahvistamaan. Kun kirkko julistaa sillä olevan totuus hallussaan, on alamaiset helppo saada messiin. Autoritäärisuus – opportunisti – disinformaatio.

Jos uskontoja ja niiden narratiiveihin uskomista voi pitää tavallaan myös misinformaation langenneena olemista, niin **Joseph Smithin** ja **L. Ron Hubbard**in kehittelemät uususkonnot, mormonismi ja scientologia ja monet näiden kaltaiset tuntemattomimmat narratiivit ovat selvästi hyötymistar-koituksessa tekaistuja ja siten selvää disinformaatiota.

HUMANIST WEDDINGS HÄÄPORTAALI JULKAISTU

Suomen *Pro-seremoniat* on mukana kansainvälisessä humanistihäiden portaalissa humanistweddings.eu.

Jokaisella maalla on omat sivustonsa, joissa on kaikki tarvittava faktatieto

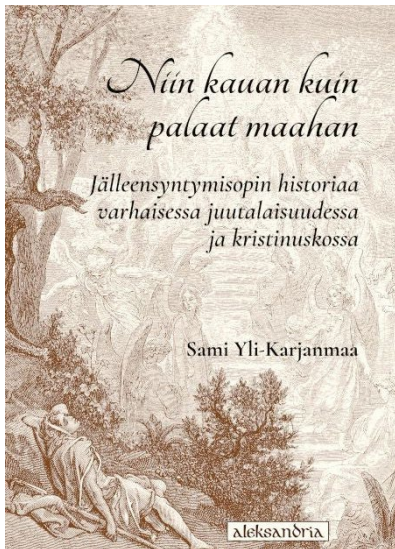
häiden järjestämisestä kyseisessä maassa. Useissa maissa järjestöllä on vihkimisoikeus (esimerkiksi Ruotsissa, Norjassa, Islannissa, Skotlannissa, Maltalla).

Toisissa maissa, kuten Suomessa, virallinen vihkiminen hoidetaan

DVV-viranomaisessa, mutta hääseremonia voidaan järjestää miten juhlavasti halutaan, ja siihen meillä palveluja, puhujan ja musiikkia tarjoaa Pro-Seremoniat.

KRISTINUSKON TAAKSEEN JÄTTÄMÄ JÄLLENSYNTYMISOPPI

Sami Yli-Karjanmaa: Niin kauan kuin palaat maahan. Aleksandria, 2025.

YKI RÄIKKÄLÄ

Jälleensyntymisellä ymmärretään sitä, että sielu voi vaellella ruumiista toiseen. Kristinusko kieltää moisen heretian. Mutta kristinuskoon se periaatteessa kyllä kuuluu, koska se sielu. Ja sitten se ”uudestisyntyminen”, mikä nyt tietty on aivan eri asia ja kirkon edelleenkin hyväksymä käsitys. Uskoon kääntymisestä puhutaan uudestisyntymisenä. Kuoleman jälkeen ”uudestisyntyneet” siirtyvät taivaaseen – sielu siirtyy ja saa siellä uuden ”henkiruumiin”. Jos tämä ei ole sielunvaellusta, niin mitä sitten?

Kristinusko on selvästi synkretistinen. Siihen on otettu aineksia muista opeista, antiikin kirjoituksista ja sen oppisällöt ovat muokkautuneet aikojen saatossa ja eri kulttuurien käsityksissä. Aikojen takaisiin juutalaisuuteen ja kristinuskoon kuului mielenkiintoisesti näkemys uudestisyntymisestä, jossa sielu on olemassa erillisenä yksikkönä, ja joka siirtyy kehon ajan päättyessä toiseen kehoon. Eräiden

uskomusten mukaan ei vain toiseen ihmiskehoon, vaan eläimeenkin.

Teologian tohtori **Sami Yli-Karjanmaa** on tutkinut kristinuskon häveliäästi taakseen jättämää jälleensyntymisoppia noin 20 vuotta, sekä varhaista juutalaista sekä kristillistä kirjallisuutta. *Niin kauan kuin palaat maahan* käsittelee lähinnä Aleksandriassa eläneitä raamatunselittäjiä **Filonia** sekä parisataa vuotta Filonia seurannutta kirkkoisä **Clemensii** ja näiden käsityksiä sielun vaeltelemisesta eri paikkojen välillä. Nämä molemmat fanittivat filosofi **Platonia**, jonka dialogit sielusta ja ikävästä ihmisen painolastista, ruumiista, vaikuttivat kummankin näkemyksiin ja kirjoituksiin.

Filon Aleksandrialainen sielun vaeltelua pätkäillään antaa myös mahdollisuuden sieluparan asettua aloilleen: palaamattomat sielut saavat kokea viimeinkin ”pelastumisen”. Ne saavat jäädä pysyvästi Jumalan luo. Eroja sieluilla siinä, asuttavatko nämä ruumiista tai eivät, tai kuinka paljon joutuvat vaeltelemaan, ei liene oikein muuten kuin että epäonnistuneet joutuvat palaamaan tänne kurjuuden alioon.

Molemmat, Filon sekä Clemens, tukeutuivat kristinuskon selityksissään Platoniin. *Timaios*-dialogissaan Platon kirjoitti, että itse maailmalla on sielu, järki ja ruumis. Ja edelleen, että ”ikuisesti olemassa oleva jumala loi kaikkeuden”. Itse olen ihmetellyt, mitä jumala teki ennen kuin loi maailman. Vastausta usein esittämäni kysymykseeni kristityiltä tähän en ole saanut.

Kuten en kysymykseeni siitä, mitä pitäisi ”pelastua”. Clemensin käsitys oli, että sieluparka pääsee pois fyysisestä maailmasta Jumalan maailmaan, jossa tämä voi katsella herraa läheltä. Ikuisesti. Itse kyllä katsoisin tällaisen todella ankaraksi rangaistukseksi.

Molemmat herrat, Filon ja Clemens, eivät suoraan kerro uskovansa

sielun siirtymiseen täällä maan päällä tai tuolla jossain, vaan verhoavat sen esoteerisiin kirjoituksiinsa. Yli-Karjanmaa on näitä seikkoja kaivellut esiin toisin kuin aiempi tutkimus. Itse esoteriaa en ole koskaan ymmärtänyt. Miksi pitäisi olla jotain toisilta ”salattua tietoa”? Kristinusko on myös silkkaa esoteriaa, vaikka kristityt paradoksaalisesti tuomitsevat kaikki esoteeriset (muut) uskonnot ja uskomukset.

Platon dialogeissaan käsittelee eläinreinkarnaationkin. Sielun taipumukset, järki ja oma valinta määritteli, jatkoiko sielu vaellustaan ihmisenä vaiko eläimenä. Ja väärintekijät mielenkiintoisesti petoeläiminä. Mielenkiintoinen seikka tässä on, että jos joku syntyy uudelleen eläimeksi, niin mahdollista on, että tämän sukulaisen tuleekin syöneeksi tämän. Tai jos joku kurja syntinen syntyy uudelleen sudeksi, voi tämä hotkia läheisensä, joka taas on saanut lampaan kehon.

Sielunvaelluksesta eläimissä muuten **Veikko Huovinen** kirjoitti aikanaan herkullisen lyhyen erikoisen, joka on kirjassa *Rasvamaksa*. Aina ei uudestisyntyminen ole helppoa. Nimittäin jos nykyisin Tiibetissä buddhistimunkki suunnittelee uudestisyntymistä, on tämän mielenkiintoisesti anottava siihen lupa Kiinan valtiolta. Sitä en tiedä, onko lupa kalliskin hankinta. Mikään ei ole suojassa byrokratialta.

Uskonnot muuntuvat aikojen saatossa. Kristinuskossa sielu on saanut pitää paikkansa, mutta uskomukset sen kohtalosta vaihtelevat. Sen kirja osoittaa hyvin. Yleissivistävää tietoa kirja tarjoaa muutenkin kuin sielunvaelluksellisista seikoista. Mielenkiintoinen tieto on sekin, että kirkollinen *Kotimaa*-lehti on saanut nimensä platonistisesta juutalaisuudesta – voitokas sielu pääsee palaamaan ”kotimaahansa”. Pre-eksistenssiin uskonut Clemens tuumi niinkin, että sielu tulee kohtuun →

→ ulkoapäin syntymistä valvovan enkelin johdatuksella. Ruumis siis luodaan kohtuun, mutta ei sielua.

Uskonnot ovat olleet ja ovat hedelmällistä maaperää mitä absurdeimmillekin uskomuksille ja käsityksille. Näin on ollut ja näin tulee olemaan, vaikka ajat ja uskomukset muuntuivatkin. Sielunvaellusopin absurdus kirjassa tulee konkreettisesti esille. Tietty nämä herrat elivät ammoin, mutta edelleenkin keskuudessamme

on ihmisiä, joille sielun olemassaolo ja sen ikuisuus on täyttä totta.

Varsinainen lukukirja tämä ei ole, vaikka kirjoitustyyli on rento ja sarkasmiakin on havaittavissa: ”Jalometallit ja kiinteistöt tuppaavat olemaan tämänpuoleisia ilmiöitä.” Itseni oli kirjaan tartuttava useaan kertaan. Tieto on runsaasti aina uuvuttavuuksiin asti – eikä vain kirjassa, vaan tuoloin tällöin QR-koodilla avautuvalla Yli-Karjanmaan omalla *aleksandria.fi*

-sivustolla, jossa taas on lisää tietoa. Joka sivulla on sivun alhaalla viitteistöt, joissa lähteiden lisäksi on edelleen lisäselvityksiä. Tosin parempi näin kuin yleensä, kirjan lopussa olevana uuvuttavana luettelona. Huoletta voi todeta, että asiaan Yli-Karjanmaa on paneutunut perusteellisesti. Yksityiskohtia kirjassa on kuin taivaalla tähtiä. Tai sieluja vaeltelemassa etsien seuraavaa osoitetta.

PALSTA

MODERNIA NOITUUTTA

Viime kesänä säätiödotuksista oli lähinnä harmia. Tiedotus väittää, että aamulla on kuumaa, mutta iltapäivällä tulee ukkoskuuroja ja sitten viilenee. Otin siis sadetakin mukaan, sillä en halunnut pyöräillä kotiin likomärkinä. No, ei satanut. Pisaraakaan. Kaveri totesi, että ei tietenkään: ”Sähän otit sateenkarkotustakin mukaan.”

Pienialaiset, nopeasti syntyvät kuurot kulkevat hyvin ennustamattomia reittejä ja voivat kastella naapurin pihan, mutta jättää sinun nurmikkosi palamaan. Kaupungin rakennetut pinnat imevät enemmän lämpöä kuin ympäröivä kasvillisuus ja luovat siksi nousevan ilmavirran, joka saa sadepilvet kaartamaan muualle. Myös pinnanmuodot, vesistöt ja muut tekijät vaikuttavat. Siksi moni on ihmetellyt, miksi tuttavien pihatulvii kolmatta kertaa tänä kesänä, kun omalla pihalla sademittariin ei eksi kuin korkeintaan hikipisaroihin.

Olen seurannut somessa huvittuneena ihmisten konsteja houkutellessa sadetta. Hyvin perinteinen keino on pistää pyykki narulle. Takuuvarmasti tulee sade. Paitsi että joku oli testannut ja todennut, että ei toiminut. Tuloksena oli vain rutikuivat lakanat. Kirjan unoh-

taminen terassin pöydälle toimii, joku vinkkasi. Toinen kehui että toimii, hänen miehensä testasi viime kesänä. Muita neuvottuja kikkoja olivat ikkunoiden tai auton pesu, kotiinkuljetuksella tilattu paketti, joka on jätetty taivasalle (mitä kalliimpi sisältö, sitä parempi) ja tamponipaketti terassin pöydällä. Jälkimmäinen kuulemma toimi niin hyvin, että piti heti käydä ostamassa uusi paketti houkuttelemaan lisää sateita.

Samaa perua ovat eri tutkimuslaboratorioissa käytetyt rituaalit: Jos elektroforeesin haluaa onnistuvan, pitää ennen laitteen käynnistämistä pyörähtää kerran ympäri eikä laitteen lähellä saa mainita urheilutuloksia. Eräässä entisessä työpaikassani monistuskonetta piti aina taputtaa onnistuneen tulostustyön jälkeen, tai se suuttuisi eikä enää suostuisi toimimaan kunnolla. Vanhalla ala-asteellani koulusihteeri muisti aina kiittää faksia jokaisen saapuneen faksin jälkeen, jotta laite ei alkaisi tempuillemaan. Ja niin edelleen.

Taustalla on ihmisaivojen ihmeellinen kyky löytää syy-seuraussuhteita tapahtumien välillä silloinkin, kun ne eivät liity toisiinsa: laitoin pyykki ulos kuivumaan ja heti satoi, joten pyykkien narulle laittamisesta seuraa sade. DNA-ajo toimi täydellisesti niin kauan kuin aina pyörähdin ennen käynnistämistä

katsomaan selkäni takana olevaa ohjetta ja varmistin tehneeni kaiken oikein. Tapa jäi, vaikka ohje poistettiin. Mutta kerran, kun työkaveri puhui labrassa jääkiekko-ottelun tuloksista, ajot eivät onnistuneet viikkoon. Koulusihteerin sijainen ei tiennyt, että faksia pitää kiittää, eikä laite toiminut koko päivänä.

Muistamme paremmin ne tilanteet, joissa kävi huonosti, kuin ne kerrat, kun kirja unohtui riippumaton viereen eikä satanut. Tai kun tuli käytyä autopesussa eikä kotimatalla satanut. Siksi voi tuntua, että aina kun teen näin, käy noin. Jos oikeasti pitäisimme asiasta kirjaa kuin tutkija konsanaan, huomaisimme pian, että aivomme ovat huijanneet meitä. Ei aina, ei välttämättä edes kovin usein. Mutta lajimme historian aikana on kannattanut mieluummin muistaa ne kerrat, kun jotain meni pieleen, jotta sen voisi välttää jatkossa. Tämä on ollut toimivampi vaihtoehto kuin muistaa kaikki ne kerrat, kun pus-kassa ei ollut tiikeriä.

Hauskaa sateen houkuttelu silti on. Ehkä eräänlaista aikuisten leikkiä? Huumoriakin siitä saa revittyä – silloinkin kun ehkä harmittaa, että jokin vettyi sateessa pilalle: ”Ois pitänyt arvata, että tietysti heti sataa, kun mä...!”

Pääsihteerin

PALSTA

NOITANAISEN ANNA ELÄÄ

TIMO KARJALAINEN

Yle kertoi 8.11.2025 **Julia Mäkelän** Kurikkaan perustamasta noitakaupasta. Ylen mukaan Mäkelä osasi odottaakin protestointia raamattuvyöhykkeellä, mutta reaktiot ovat silti yllättäneet.

Kauppa on uhattu polttaa, ja myymälän ikkuna on rikottu.

Paikallisen ev.-lut. seurakunnan kirkkoherra ehätti ottamaan kantaa moderniin noitavainoon ensin päällisin puolin suvaitsevaisesti, mutta samaan hengenvetoon kuitenkin heristäen Raamattua. Kirkkoherra **Latva-Nikkolan** mielestä ”henkivalat ovat todellisia”, ja noitakaupan kanssa tekemisissä olevat hän haluaisi ”ohjata Jeesuksen luo”, jotta he ”hankkiutuisivat eroon taikakirjoistaan”. Sinänsä Raamatun kanta noituuteen on hyvin yksiselitteinen. Toisessa Mooseksen kirjassa suoraviivaisesti paalutetaan: ”Noitanaisen älä anna elää.” Tätä käskyä on menneinä aikoina Suomessakin rakastava ja kunnioittava evankelis-luterilainen kirkko innolla noudattanut, noituudesta tuomittuja naisia ja miehiä mestaten ja polttaen. Olihan kirkko Suomessa toki niin armollinen, että noidat ensin

tapettiin ja vasta sitten poltettiin.

Noituuteen liittyy Mäkelän mukaan ”pieniä maagisia juttuja”, kuten kristallien kantamista ja merkityksen antamista kuun vaiheelle tai vaatteiden värille. Yhteinen nimittäjä on juuri maagisuus.

Todellisuudessaahan taikat ja loitsut eivät vaikuta millään tavalla mihinkään taikojan oman mielen ulkopuolella. Kristinuskosten olisi sikäli turha pelätä kuollakseen noituutta, jos he vain sisäistäisivät, ettei loitsuilla tai taikaesineistöllä saa todellista apua.

Toisaalta noituus samalla on harmitonta vain, jos näillä turhilla taikaritualeilla ei esimerkiksi yritetä korvata lääketieteellistä hoitoa. Pahimmillaan mustan salvan tai hopeaveden kaltaisilla valmisteilla aiheutetaan hengenvaara. Erilaiset kasvivalmisteet saattavat sisältää raskasmetallijäämiä tai muita myrkyjä tai olla muuten terveydelle haitallisia. Suurin syy käytettävien kasvien valinnalle on usein se, että joku on joskus antanut niille romanttisen mystiseltä kuulostavan nimen.

Samaan aikaan Vantaalla paikallisesta koulusta annetaan tilaa käyttöön kenialaiselle kohusaarnaajalle **David Owuorille** (Demokraatti 6.11.2025). Owuor väittää pystyvänsä parantamaan vakavia sairauksia, kuten syövän tai aidsin, sokeuden tai kuurou-

den, rituaalisilla sanoilla ja eleillä, joita voisi nimittää yhtä hyvin loitsuiksi ja magiaksi.

Missä viipyvät evankelis-luterilaisen kirkon varoittelut?

Suomen luterilainen evankeliumiyhdistys SLEY puolestaan lämmittelee (sley.fi 8.11.2025) vanhaa aihetta joogan sopivuudesta kristityille. Venyttelely ja mietiskely voivat SLEY:n mielestä sisältää ”epäjumalanpalvontaa”, ja yhdistys kehottaa pysymään poissa sieltä, missä esineen tai toiminnan sanotaan vaikuttavan yliluonnollisesti hyvää.

Parahin SLEY, miksi ette sitten tuomitse David Owuorin yrityksiä parantaa taikaesineillä ja loitsuilla? Siitä olen toki SLEY:n kanssa samaa mieltä, että ”tulella leikkiminen ei ole vaarantonta”. Toden totta Owuorin kaltaisten saarnaajien kiihotus väkivaltaan erilaisia väestöryhmiä vastaan voi helposti johtaa kauhistuttaviin seurauksiin.

Noituudessa ja joogassa vaikuttaa hiertävän pääasiassa se, että ne ovat jonkun muun tapoja. Onneksi nyky-aikana ei enää vallitse uskonnollinen diktatuuri, vaan ihmiset ovat vapaita huvittamaan itseään kivillä ja pelikorteilla, mikäli kirja ja vesikippo eivät puhuttele. Luterilaisten olisi syytä ymmärtää olevansa yksi taikakultti muiden seassa ja antaa noitanaisten elää.

KAATAJAPAPPI KAATAA VIELÄKIN

RISTO K. JÄRVINEN

Kolmekymmentä vuotta sitten päätin antaa jumalalle mahdollisuuden osoittaa, että on olemassa. Kävin valtavasti suosioita, julkisuutta ja kohua keränneiden kaatajaparantajien **Pirkko Jalovaaran** ja **Seppo Juntusen** rukousillissa Roihuvuoren kirkossa Helsingissä.

Tunnelma oli odottava. Kuoro lauloi, seurakunnan pappi luki alttarin edessä ääneen mainoksia Jalovaaran ja Juntusen kirjoista ja kertoi, että niitä voi ostaa aulan kirjapöydältä. Myynnissä oli myös Jalovaaran äänikasetteja 35 markan kappalehintaan. Kolehti kerättiin parantajien toimintaan.

Lopulta päästiin asiaan, eli ihmisiä kutsuttiin kirkkosalin eteen ottamaan vastaan siunauksia. Ensimmäiset henkilöt kaatuivat taaksepäin seurakunnan työntekijöiden käsivarsille heti, kun Jalovaara vain pysähtyi heidän eteensä. Juntunen ei tiputtanut porukkaa yhtä tehokkaasti, joten päätin mennä Jalovaaran puolelle jonoon. Jonkun johdattelemana päädyin kuitenkin Jalovaaran ja Juntusen toimintasektoreiden väliin. Jalovaara kulki minusta koko ajan pois päin ja Juntunen ei pysähtynyt kohdallani, vaan valitsi aina vieressäni olevan tyyppiä. Päätin, ettei hän halua rukoilla puolestani.

Alkoi ahdistaa, kun kumpikaan ihmeaparantaja ei kiinnostunut minusta. Sydän hakkasi, kädet hikoilivat ja pelkäsin, että olen ainoa, joka rojahtaa kanveesiin itsestään, pyörtyy. Taas kerran Juntunen tuli kohti, mutta pysähtyi vieressäni olevan naisen luo, piti kättään hänen lonkallaan ja sitten jalallaan. Äkkiä Juntunen toljotti edessäni. ”Mikäs sulla on?” mies kysyi, tuli lähelle ja käänsi korvansa huuliani

kohti, jotta kuulisi vastaukseni. Pyysin uskonvahvistusta, ja kun hän perääntyi pettyneen näköisenä, lisäsin nopeasti, että kyllä sydämen rytmihäiriöitäkin löytyy.

Juntunen ilahtui, asetti kätensä rintakehäni ja rukoili: ”Tule – nyt”, hän sanoi ja painoi samalla kämmenellään minua rintakehästä taaksepäin. Ajattelin, että ei hän minua työntämällä kaada ja taistelin vastaan. Juntunen rukoili sydämeni puolesta ja painoi taas rintaani taaksepäin, tuli lähelle, liian lähelle, hänen henkensä haisi, mutta edelleenkin en suostunut kaatumaan. Yhtäkkiä jalkani kuitenkin menivät voimattomiksi ja löysin itseni makaamasta lattialla.

Ensimmäinen reaktioni oli häpeä. En tiennyt, mitä pitäisi seuraavaksi tehdä. Minut nostettiin pystyyn. ”Miltä sydämessä tuntuu nyt?” Juntunen kysyi. Vastasin hämilläni, että ei sen kummempalta. Ei minulla rytmihäiriöitä ennen kaatumista ollut, joten eivät ne yhtäkkiä voineet nyt poissakaan olla. Juntunen tarttui minua kädestä ja sanoi, että siinä näet, kyllä Jumala voi parantaa.

Kävelin takaisin paikalleni kirkon takapenkkiin. Olin pettynyt. Kokemus ei vastannut odottamaani vahvaa hengellistä hurmiota – Pyhän Hengen tyrmyästä, joka olisi tehnyt minusta tosi uskovaisten. Kokemus oli pelkästään fyysinen. Jalkani menivät tunnottomiksi, ei muuta. Tajunnassani ei tapahtunut mitään mullistavaa, en ratkennut vapauttavaan riemuun tai itkuun, kuten olin odottanut ja ehkä toivonut.

Vieläkään en osaa sanoa, miksi kaadu. Käyttikö Juntunen jonkinlaista painopistekikkaa, jota en huomannut? Oliko se hänen hengityksensä haju, joka sai minut vetäytymään tarvittavan veran liian pitkälle? Vai kaatoiko minut sosiaalinen paine, koska kaikki muutkin kaatuivat?

Tämä kaikki palasi mieleeni, kun huomasin, että Seppo Juntusesta ilmestyi syyskuussa kirja *Vieläkin Parantajan palveluksessa* (Aikamedia). Tultaessa 2000-luvulle Juntusen ja Jalovaaran tiet erkanivat ja Jalovaara perusti oman rukousyhdistyksen. Vuonna 2017 Jalovaara sai ehdollisen vankeustuomion rahankeräysrikoksesta, koska vain pieni osa rukousiloissa yhdistykselle kerätyistä tuotoista meni niille luvattuun tarkoitukseen, hädänalaisten auttamiseen. Vuonna 2018 hän erosi ev.lut. kirkosta ja kääntyi ortodoksiksi, samalla nimi muuttui **Maria Jalovaaraksi**.

Seppo Juntunen taas on jatkanut parantamistyötään tähän päivään saakka, mutta ilman suurempaa julkisuutta ja sensaatioita. ”Parantumisia kuitenkin tapahtuu koko ajan”, kirjassa vakuutetaan. Parantumistodistuksia löytyy mm. **Remu Aaltoselta** ja **Samppa Lajuselta**. Olkoon tämän palstan teksti oma todistukseni, joka ei koskaan päädy kristilliseen kirjaan.

Lehden ja liiton tiedot

Vapaa Ajattelijaja

Sekulaarin kulttuurin, ihmisten yhdenvertaisuuden, ajatuksen ja vakuumuksen vapauden sekä tiedepohjaisen maailmankuvan, rationaalisen ajattelun ja humanismin äänenkannattaja.

Kulttuuri- ja mielipidelehtien liitto Kultti ry:n jäsen.

Julkaisija

Vapaa-ajattelijain liitto ry

Vapaa-ajattelijain liitto on uskonnottomien edunvalvonta-, ihmisoikeus- ja kulttuurijärjestö.

Kirjoittajien mielipiteet eivät välttämättä vastaa lehden tai julkaisijan kantaa.

Lehden tiedot

Lehti 4/2025
ISSN 0355-8703
ISSN 2242-8992
Ilmestyy 4 numeroa vuodessa

TOIMITUS

Päätoimittaja

Esa Ylikoski

Toimitussihteeri

Risto K. Järvinen

Riku Bähr
Markku Järvenpää
Lila Lähde
Jori Mäntysalo
Yki Räikkälä

Taitto

Joni Syvänen

Kirjoittajalle, lukijalle

Kirjoitukset, mielipiteet, aihetoivomukset ja kommentit toimituskunnalle alla olevaan osoitteeseen. Mahdollisista kirjoituspalkkioista sovittava ennakolta.

Toimitus varaa oikeuden muokata ja lyhentää tekstejä.

Yhteydenotot

toimitus@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

TILAUKSET, ILMOITUKSET, OSOITTEENMUUTOKSET

Tilauhinta

36 €/vuosi	
Ilmoitukset	koko sivu 600 €
	1/2 sivua 300 €
	1/4 sivua 150 €
	1/8 sivua 85 €

Tilaukset, ilmoitukset ja tilaajien osoitteenmuutokset osoitteeseen:

Vapaa-ajattelijain Liitto ry
Neljäs linja 1
00530 Helsinki

val@vapaa-ajattelijat.fi
050 468 5332

Jäsenyhdistysten henkilöjäsenet ilmoittavat osoitteenmuutokset ja muut jäsenasiat omalle yhdistykselleen.

Suuraava numero

1/2026 ilmestyy maaliskuussa. Aineisto 15.2.2026 mennessä osoitteeseen toimitus@vapaa-ajattelijat.fi

VAPAA AJATTELIJAJA

Nettilehti vapaa-ajattelijat.fi/va-lehti
Arkisto vapaa-ajattelijat.fi/lehden-arkisto

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITTO RY FRITÄNKARNAS FÖRBUND RF

Liittohallitus

Jori Mäntysalo, puheenjohtaja (Tampereen VA)
Tanja Laine, varapuheenjohtaja (Satakunnan VA)
Timo Karjalainen, pääsihteeri (Oulunseudun VA)
Ritva Ahonen (Turun VA)
Yki Räikkälä (Satakunnan VA)
Venla Parantaja (Pohjanmaan VA)
Risto Puumalainen (Keski-Suomen VA)
Liisa Taskinen (Kotkan VA)
Esa Ylikoski (Helsingin seudun VA)

Varajäseninä

1. Tomi Pinomäki (Etelä-Karjalan VA)
2. Jape Lovén (Helsingin VA)
3. Riku Bähr (Tampereen VA)
4. Jari Peltonen (Lahden VA)

Liike- ja yhteisötunnus 0221208-2
Yhdistysrekisterinumero 38101

Tilinumero FI14 5542 2320 3638 64
BIC OKOYFIHH

Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
vapaa-ajattelijat.fi
val@vapaa-ajattelijat.fi
050 590 3763 (pääsihteeri)
050 413 4013 (puheenjohtaja)

LIITY JÄSENEKSI

Nettilomakkeen vapaa-ajattelijat.fi/liity-jaseneksi tiedot ohjautuvat valitsemaasi yhdistykseen. Jäsenhakemuksen voi lähettää myös yhdistyksen sähköpostiin tai toimihenkilöille.

LAHJOITUKSET LIITON TAI YHDISTYSTEN PANKKITILEILLE

VAPAA-AJATTELIJAIN LIITON TAVOITTEET JA STRATEGIA 2023-2026

on julkaistu liiton nettisivuilla
vapaa-ajattelijat.fi/blog/liiton-tavoitteet-ja-strategia-2023-26

Vapaa-ajattelijain liiton jäsenyhdistykset

FORSSAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Juha Toivonen
Tölonkaari 4 A 8, 30420 FORSSA
puh. 044 592 0210
vapaa-ajattelijat.fi/forssa
forssa@vapaa-ajattelijat.fi

HELSINGIN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Esa Ylikoski
Neljäs linja 1, 00530 HELSINKI
puh. 050 468 5332
vapaa-ajattelijat.fi/helsinki
helsinki@vapaa-ajattelijat.fi

KAINUUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Aki Räisänen
Sudenpolku 6 D 20, 87300 KAJAANI
puh. 050-5948501
kainuu@vapaa-ajattelijat.fi

KEMIN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Pertti Periniva
Leppälinnuntie 5, 94700 KEMI
puh. 040 5572215
keminvapaa-ajattelijat.blogspot.fi
kemi@vapaa-ajattelijat.fi

KESKI-SUOMEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Päivi Kovanen
vapaa-ajattelijat.fi/ks
Facebook
ks@vapaa-ajattelijat.fi

KESKI-UUDENMAAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Kari Ranta
Pietaryrintie 8, 04300 TUUSULA
puh. 045 121 1717
vapaa-ajattelijat.fi/keski-uusimaa
keski-uusimaa@vapaa-ajattelijat.fi

KOTKAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ulla-Maija Eerola
Munsaarentie 70, 48300 KOTKA
Puh. 0440-183966
vapaa-ajattelijat.fi/kotka
kotka@vapaa-ajattelijat.fi

KOUVOLAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

c/o Kotkan vapaa-ajattelijat
Ulla-Maija Eerola
Munsaarentie 70, 48300 KOTKA
Puh. 0440-183966
vapaa-ajattelijat.fi/kouvola
kouvola@vapaa-ajattelijat.fi

LAHDEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Saimaankatu 3-5 B 34, 15140 LAHTI
vapaa-ajattelijat.fi/lahti
lahti@vapaa-ajattelijat.fi

LUOTEIS-LAPIN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Reijo Raappana
Raappanantie 7, 95830 VAATTOJÄRVI
puh. 040-823 6342
luoteis-lappi@vapaa-ajattelijat.fi

NOKIAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Railla Ala-Kivimäki
Poutuntie 10 A 3, 37100 NOKIA
vapaa-ajattelijat.fi/nokia
nokia@vapaa-ajattelijat.fi

OULUN SEUDUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Timo Karjalainen
tok@penguincave.org
050 590 3763
Kastellinkaari 22, 90230 OULU
vapaa-ajattelijat.fi/oulu
oulu@vapaa-ajattelijat.fi

POHJANMAAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Venla Parantaja
Joupinkatu 7 G 27, 60320 SEINÄJOKI
pohjanmaa@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/pohjanmaa

SATAKUNNAN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Jukka Kim
Tarhatie 2 as. 6, 29250 NAKKILA
puh. 046 811 9074
vapaa-ajattelijat.fi/satakunta
satakunta@vapaa-ajattelijat.fi

TAMPEREEN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Yliopistonkatu 58 B (6. kerros), 33100 TAMPERE
vapaa-ajattelijat.fi/tampere
tampere@vapaa-ajattelijat.fi

TURUN VAPAA-AJATTELIJAT RY

Ritva Ahonen
Isometsäntie 73, 21570 SAUVO
puh. 045 133 6476
puheenjohtaja.turku@vapaa-ajattelijat.fi
vapaa-ajattelijat.fi/turku

**AINA AJANKOHTAINEN
JULKAISU**

Vapaa-ajattelijain liitto on julkaissut 12-sivuisen oppimateriaalin.
Se kertoo:

- 1. vuodenkierron juhlien vietosta;** uskonnottomissa perheissä ilman uskonnollista sisältöä. Joulun ja pääsiäisen ajan lisäksi kerrotaan muistakin vuodenkierron juhlista ja vapaapäivistä.
- 2. elämän käännekohtien juhlistamisesta;** nimenant juhlat eli nimiäiset, aikuistumisen juhlistaminen, seksi ja seurustelu, avoliiton ja yhteen muuttamisen juhlistaminen sekä häjjuhlat. Iloisten juhlien lisäksi käsitellään saattohoitoa ja kuolemaa sekä varsin laajasti hautajaisten ja hautaamisen erilaisia toteuttamistapoja.

Aineisto on saatavissa painotuotteena oppilaitoksiin ja järjestöihin. Oppimateriaali on julkaistu myös netissä. Tätä oppimateriaalia voi tilata maksutta suoraan julkaisijalta. Opintoaineistoa voi luonnollisesti hyödyntää myös netissä tai omina tulosteina.

Tilaa maksutta käyttöön! Sähköpostilla: val@vapaa-ajattelijat.fi

- Nettiversio: vapaa-ajattelijat.fi/blog/uskonnoton-tapakulttuuri-suomessa-vuodenkierto-ja-elaman-kaannekohdat/
- Tulostettava versio: vapaa-ajattelijat.fi/blog/uskonnoton-tapakulttuuri-suomessa-vuodenkierto-ja-elaman-kaannekohdat/

Opintoaineiston tekstistä vastaa Vapaa-ajattelijain liiton työryhmä ja ulkoasusta Riku Bähr